

The image shows the spine and front cover of an antique book. The spine is bound in a dark green, textured material, possibly leather or cloth, and features four horizontal gold bands. The title and volume number are printed in gold on the spine. The front cover is decorated with a marbled paper pattern consisting of a dark brown background with intricate, branching blue and purple veins and numerous small, light-colored spots. The book shows signs of age and wear, particularly along the edges and the spine.

Politikai
röpiratok.

71.

71
534

Tichy!
15-20
33-66
69-84

ZSANDÁR KELL-E

VAGY

PANDUR?

107-112
127-132

VÉLEMÉNY-NYILVÁNÍTÁS

AZIRÁNT, HOGY A

MAGYAR RENDŐRSÉG MIKÉNT SZERVEZTESSÉK?

IRTA

OSVÁTH PÁL,
biharmegyei csendbiztos.

10

NAGYVÁRAD.

NYOMATOTT TICHY ÁKOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1870.

Bibliai osztály

ESZAKI KÉRDÉS

1904

ESZAKI

MAGYAR BIRŐSÉGI ELNÖK

ELNÖK

MAGYAR BIRŐSÉGI ELNÖK

DE BALLAGI GÉZA.

MAGYAR BIRŐSÉGI ELNÖK

MAGYAR BIRŐSÉGI ELNÖK

ELNÖK

ELŐSZÓ.

Az 1869-ik év őszén közbiztonság czíme alatt rendészeti szaklap jelent meg. — Örültem a kezdeményezésnek, mert ha valamiben hátra vagyunk, úgy bizonyos vagyok benne, hogy a magyar rendészet is oly parlagon heverő tér, melyen mint az amerikai őserdőben, sokat kell irtani és javítani, míg az hasznos növényzetet termő kertté átvarázsoltathatik. — Örültem a szerkesztőség azon több izbeni felhívásainak is, melyek által a hon minden rendészettel foglalkozó tagjait, az elhanyagolt rendészeti állapot javítása céljából, a nevezett szaklapban közreműködésre felszólította.

Az alföldi rendőrségnek, kik közzé magam is tartozom, nyáron van legtöbb elfoglaltatása, és ez ok miatt csak az 1869-ik év decz. végével, midőn már Csepy Pál györmegyei és Sztraka György békésmegyei csendbiztosoknak a rend-

őrség újra szervezését tárgyzó munkáik megjelentek volt, jöttem azon helyzetbe, hogy fennt irt czimü dolgozatomat az említett szerkesztőséghez eljuttathassam.

A szerkesztő ur említett munkám közlését, lapja 1870-ik évi 2-ik számában nyilvánosan megigérte, megigérvén azt is, hogy azt kivánságom szerint, azaz gyorsan fogja közre bocsátani; mindemellett azonban, bár már $\frac{1}{4}$ év azóta lejárt, ígérteét be nem váltotta, sőt hogy azt tenni nem is akarja, arról elegendőleg meggyőződtem.

Miután a magyar rendőrség szervezetét illetőleg, a nevezett szaklapban és másutt is a nemzet szokásai és jellemével össze nem férő szervezett módok léptették előtérbe: polgári kötelességemnek tartom tovább nem hallgatni, hanem említett dolgozatomat, — amint ezt a nálam maradt jegyzetekből össze szednem sikerült, — ellen vélemény gyanánt az alább irtakban közönség elé bocsátani.

I.

Miért nem tetszik nekem a rendőrségnek országos-katonai lábra leendő változtatása?

A régi jó időkben, midőn az emberek egyszerűbbek de barátságosabbak, kevéssel megelégedők s éppen ezért boldogabbak valának, télen, midőn a természet az embereket szobába szoritotta, falun és pusztán lakó apáink, pipázgattak, poharazgattak és a kandaló mellé ülve szebbnél szebb adomákat mondtak el, s így mulatva egymást, ez által igyekeztek egymásnak a hosszú téli esték unalmasságát rövidebbé tenni; és azon is jót nevettek, ha az adomázó tizedikszert találta meséjét új gyanánt ismételni! Nem sok hasznót hajtó mulatság lehetett biz ez, és ma már sok másféle a hasznost a széppel együtt magába foglaló dologgal pótolható lévén, módunk volna benne, hogy a ma divatozó färbli helyett, — mely miatt már nagyon sokónknak lehetett egyszer másszor rossz éjszakája, — nemesebben gyönyörködtető mulatozási szert fogadjunk el.

Gyermek koromból emlékezem a fentt érintett adomák egyikére, nevezetesen:

Egyszer egy ur, egy az utcán talált cigány asszonynak azon utasítás mellett adott át egy szép fényes huszast, hogy ajándékozza azt az utcán előttük játszó gyermekcsoport közül a legszebbiknek. — Voltak pedig a játékos gyermekek közt gyönyörű kaukazi faj fejr bőrűek, de volt köztük egy egyiptomi fajta hirtelen barna is, és a cigány asszony párizs almáját vagyis a huszast a fekete rajkónak nyujtá, lévén az, az ő kedves porondja!

Kedves Csepy bajtárs! Ön a közbiztonság hasábjain, alkalmas rábeszélő tehetséggel irván a rendőrség *országosan és katonai módon leendő szervezéséről*, könnyű volt önnek aztán azt mondani: győzzön a jobb; de miután a jónak éppen úgy mint a szépnek roppant terjedelmű meghatározása van, miután a saját édes magzata iránt mindenki előszeretettel szokott viseltetni, — feltéve önről is, hogy meggyőződésből irt és saját meggyőződését jónak is hiszi, — bátor vagyok önnek a cigánynő meséjét eszébe juttatni.

Megvallom, hogy az ön munkáját átolvasva én is sokáig küzdöttem magammal, hogy a szervezés iránt saját meggyőződésemből kifolyó gondolataim leküzdésével, — az ön által ajánlt rendőri organisatiót, mely alatt szolgálni sokkal előnyösebb és kényelmesebb volna, mely alatt szolgálva, a generalisságig mindnyájunk előtt nyi-

tott ajtó volna, — megszerethessem; és be is vallom, miszerint a titkos rendőrségnek még gondolatától is borzadva, — miután mi bihariak, eddig is katonailag fegyelmezett csapatokkal működünk, azaz megyei katonák voltunk, — az ön által ajánlt katonai szervezetet inkább elfogadnám, de attól tartok, hogy valamikor akkor, egy non putarem esetén, mint hajdan Törökországban a Janicsárok, e szervezet szerinti rendőrség is a nemzet nyakára nőhetne, ami aligha volna kívánatos; továbbá mert az első felszerelést nem is tekintve, — holott az ország jelen helyzetében az nagyon is tekintetbe veendő, — csupán az ön által ajánlatba hozott roppant tisztifizetés, kaszárnya építés vagy bérlés, annak fűtése, világítása stb. effélék által, évenként legalább is tíz annyiba kerülne, mint a gyökeresen kijavítható mostani rendőrség; és e körülményt mint nagyon lényeges dolgot, mindazoknak, akiket ezen dolog illet vagy illethet, bátor vagyok becses figyelmükbe ajánlani, mert rég idő óta hallja a nemzet a szép ígéreteket az olcsó igazságszolgáltatásról, és nagyon kesertien mosolyogna akkor, ha 1—2 rongyos betyárjától leendő megszabadítás ürügye alatt, — mi szinte kérdés, hogy vajon nem lenne-e akkor több mint most van? — a rendőrségre szükségelt milliokat olvasná, melyeket tőle aztán nem a rabló, hanem maga a rendőrség vinne el!

Hallottam öntől olyan formát is említetteti,

hogy olcsó húsnak hig leve lévén, az országnak a rendőrség iránt fősvénynek lenni nem szabad; továbbá, hogy az ős szerkezetü pandurság elrongyolott ruha lévén, annak foltozására kár volna legkevesebbet is áldozni.

Osztom a vélemény elejét t. i. a nemzetnek ott ahol kell, így p. o. a rendőrségnél is, mint kikre az egyes polgárok élet és vagyon biztonsága bizvák, fukarnak lenni nem szabad, de hogy heverő tisztekre, szükségtelen kaszárnyákra stb. pazarlás történjék, azt nem helyeselhetem, a kopott ruhaféle hasonlatra pedig azt nyilvánítom, hogy valamint okszerű gazdának azt tartom, ki régi kopott ruháját inkább kijavitva viseli s úgy tartja meg magának, mintsem hogy kölcsön pénzből, — mely miatt ősi öröksége is könnyen máshoz vándorolhatna, — új, de rossz kabátot vásároljon: úgy a nemzet vezetőiről fel nem tehetem, hogy csupán azért, mert némelyeknek a lajthántuli zsandár divat nagyon megtetszett, a haza pénztárát még jobban ki üritsék, csakhogy a zsandár uraknak, akarám mondani magyar csendőröknek szép paplanos ágyuk és pillangós ruházatjok legyen!

Nem pártolhatom harmadszor e tervezetet, mert a laktanyai zárda forma elpuhító étellel, — mit a zsandár világból majd mindeuütt bordélyháznak ösmertem — sehogysem tudok megbárátkozni, czélszerűbbnek tartván, hogy a rendőrök, úgy amint most van, t. i. saját falujokban és

családjuk körében töltsék pihenő idejüket, de a szolgálati idő alatt ők is csak ott feküdjének le, ahol az álom őket elérte, azaz olyanok legyenek, mint az akit üldöznek, kikről jellemzően mondja a dal:

„Akit otthon vetett ágygyal nem várnak,
Minden bokor szállást ad a betyárnak.“

Szóval, ne formáljanak külön kasztot, hanem hogy a nekik szükséges titkoknak könnyebben birtokába juthassanak, — mely által a titkos rendőrség költsége is kimélve lenne, — tisztestől együtt a nép közé vegyülve éljenek.

Ellene mondok annak is, miszerint azon elv, hogy aki rendőrré lesz, az a katonai kötelezettség alul feloldoztassék, — helyes volna; nem helyeslem pedig azt:

1-ör azért, mert ekkor az általános katonai kötelezettség elve, rögtön megszűnnék, — pedig ezt, kivált ha a kötelezettségi idő rövidebbre szabhatnék, a kor egyik legdicsőbb vivmányának tekinteném.

2-or nem helyeslem azért, mert akkor ha ezen mentesség törvénynyé válnék, sok oly egyén akadna, ki bár semmi hivatást nem is érez magában a rendőri pályára, mégis, csakhogy a gyűlölt katonai elhurczoltatástól menekedjék, még vesztegetéstől sem irtózva, minden áron rendőrré lenne; és mi természetesebb mint az, hogy az ily feltehetőleg többségre vergődő egyének in-

gyen fizetletnek magokat, és mégsem lenne rendőrségünk!

Hasonlóan nem osztom Cs. P. bajtársamnak, a rendőrség besorozás általi gyűjtése és szaporítása iránti véleményét. — Ugy tekintem én ezen besorozás általi szaporitást, mint a szülék vagy más okok miatt kéntelenségből történni szokott erőltetett házasságokat, mely házasságoknak ha ötszázaléka lehetősen üt is ki, miatta, kilenczvenöt pár okvetlenül szerencsétlen leend. — A rendőrséghez szerintem válogatott és a szolgált ügghöz vonzalommal viseltető egyénekre van szükség, és míg ilyenek elegenden vannak, feleslegesnek tartom, hogy az állam a besorozás költségeit is viselje és feleslegesnek tartom, hogy az önként ajánlkozók helyett, csak a törvény által erőltetett egyének szedessenek össze, kik naponkint számlálják hátra levő szolgálati idejüket és esengve várják az utolsó szolgálati nap eléréstét.

Azon érv ellenében, hogy a tábornok, ezredes, őrnagy, százados stb. katonai parancsnokok alatt, a hibázó rendőrök inkább feleletre lennének vonhatók? azt nyilvánítom, miszerint e vidékbeliek közül sokan emlékeznek még, a katonai rendőrök által csupa kényességből meggyilkolt debreczeni ügyvéd és m.-pércsi tanítók eseteire és azok gyilkossaira, kikről itt maradt társaik, maguk beszélték, hogy azok alig kapva büntetést, megszabadultak; — elég az hozzá,

hogy én e történetek tudása óta, melyekhez hasonlók másutt is történhettek, a katonai feleletre vonáshoz nagyon keveset bizok akkor, midőn megyénkben már láttam példáját annak, hogy a rendőrt, egy ártatlan ember pofon ütéseért is három havi börtönre ítélték.

A katonától is azt kívánám, hogy jobb polgár legyen mint katona, és a rendőrré nézve, ki polgár társai belbékéje biztosítására állított elő, még szigorubbban megkívánom az óvatosságot, mit ha kell s ahol kell, nem hánjavetiségből, hanem csupán a veszélyezett társadalom, vagy egyesek belnyugalmát fegyveres kézzel megtámadók, és a saját életére törők elenében változtasson erőszakká.

Ami azon érvet illeti, hogy az országos katonai rendőr, mint nagyobb tekintélyü egyéniség, inkább képesítve volna a gonosztévők ellenében sikeresen eljárni mint a pandur, szinte tagadással felelek: mert p. o. vidékünkön a közpandur is nem a nép salakjával, hanem a községi előljárók és előkelő földmivésekkel társalkodván, ezáltal is, mert magukat, mint önérzetes emberek tartani tudják: elegendő tekintéllyel bírnak; továbbá mert tapasztalatom szerint ritkán jöhet a rendőrség, — kivált ha az jól vezetetik, — azon szomorú helyzetbe, hogy bárkit is erőhiány miatt elfogni képes ne volna, és ellenkezőleg tapasztaltam azon valót, hogy ezer ember sem képes egyetlen embert is elfogni,

hogya annak tartózkodási helyét kipuhatolni nem tudja, hogya az üldözöttet nem ismeri, és végre hogya az üldözöttet bármi okból elfogni nem akarja; — egyszóval e tárgyban véleményem az, hogy többet ér a rendőrségnél egy rendőrnök született, vagy magát szenvedélyből annak képezett ügyes egyén, mint száz vasas katoná. — Ahol pedig a mai pandurok, — ha más különben elegendő fizetéssel vannak ellátva, és személyzeti számuk akár a terület nagysága, akár a népességgel arányban van, — a rendfeltartásában gyengéknek bizonyulnak be, ott vagy a parancsnokban, vagy a megyei tisztviselőknél, vagy a közbiztonságot más oldalról sújtó később általam felemlítendő akadályok össze halmozódásában vélem a főhibát feltalálni, melyeken azonban a felesleges tisztekre számító tervezet és milliók elköltése nélkül is lehet segíteni.

De mire valók is volnának azon sok tisztek, kik a rendőrség tervezett országos katonai lábra állításakor rögtön elő állítandók volnának? hisz ezen urak. — mint ezt a fenállott katonai rendszer alatt tapasztaltam, — soha nem pusztáztak, sem körutakat nem tettek, ha csak azt nem nevezzük körutnak, midőn a kaszárnyákat néha néha meglátogatták, a mikor ha a kaszárnya padolatát kellőleg kisúrolva nem találták, volt dolga az illető falusi birónak!! — És nem mentek ez urak, még az utonálló fegyveres rablók nyomozására vagy üldözésére sem, én legalább

soha nem láttam, ha csak a városokban nem, egyetlenegy sem, pedig országutban eső volt lakó helyemen, — mely egy kikiáltott hirű bűnfészek volt, ugyanott a fegyveres rablók, fényes nappal és nyílt országuton is üzték gonosz mesterségüket, — nagyon is felfért volna valahai megjelenésük. — Köz zsandár jött elég, — úgy hogy alig győztük sokszor őket elszálásolni, — de ezeknek meg eszük nem volt a dologhoz és hozzájuk épen ezen csekély okból, bizodalma nem volt senkinek.

Ritkán ugyan, de mint a tejér holló. mégis találkozik oly egyén, és ez egyén alatt Cs. P. bajtárs urat érteni nem akarom, — kinek a volt kényuralom alatt alkalmasint nagyon jó dolga lehetett, vagy ki talán sem az akkori sem a jelenlegi rendőri viszonyokról elegendő ösmeretekkel nem bir, — a ki a volt zsandárokat is jobbaknak tartja mint a mai pandurság, azzal indokolván e nézetét, hogy amazok minden nyilvános helyen láthatók valának — igaza van az így vélekedőnek, mert a zsandárok ott a hol semmi baj nem volt, csakugyan jelenvoltak és feltűnő czifra öltönyük — fényes csákójuk miatt őket okvetlenül látni is kellett; de szabad legyen fel- említenem, miként jelenben tíz rendőr, hatvanak a helyét tölti be, és járás kelésül ezek is nem- annyira a nyílt, mint a tolvajok által is használt dűlő utakon és éjszaka járván, nagyon természetes, hogy a kevés személyzetből, kikkől

$\frac{2}{3}$ -da folytonosan szolgálatot tesz, a nyílt helyeken sétálgatásra csak ott juthat szereplő, hol a valóságos szolgálatot elhanyagolják.

Ez az oka egyedül annak, hogy a nyilvános helyekre és utakra kevés czirkálót küldhetünk, és nem az, hogy a pandurok a járási tisztviselőket silbakolnák, vagy az ut csináltatás és executiókkal tulságosan elfoglalva volnának, itt legálább nálunk nem, mert itt a megye által kiadott utasításunk egyik pontja világosan kiköti, hogy a pandurok magán ügyekben bárki által is, vagy levelek hurczolásával ne terbeltesenek.

A mi az executiókat illeti, erre nézve szinte azon észrevételem van, hogy ezen teendők teljesítésére helytelenség volna, akár idegen nemzetbeli zsoldosokat, akár a rendőrségen kívül egy újból szervezendő exequaló csapatot használni, mert p. o. nálunk az ily végre hajtásokat, kivéve a megyeileg elrendelt karhatalmat, — akkor szokta teljesíttetni a csendbiztos, midőn azokat, a közbiztonság elhanyagolása nélkül teheti, akkor is ha csak lehetséges, a pihenő pandurok által végezteti, kik e kiküldetésüket is nagyon sokszor, a közbiztonságra nézve elég jól értékesítik az által, hogy akarva nem akarva, sok emberrel keltevéen találkozniok, — kikkel talán nem beszéltek volna, — oly titkokat tudnak meg, melyeknek aztán a közjó veszi hasznát — Megjegyzem még azt, hogy nálunk ekkorig közadót a pandur

lyesítésén kívül elég tanító és tanítvány; ekkor is, profétai tehetség nélkül merem jósolni, hogy a rendőrök többsége más pályán meg nem élhető köszörüs vagy becsületes péklegényekből lenne csak alakítható, kiket az első korcsmai verekedésnél, — ha ugyan oda bemenni merészlenének, — gyönyörűségesen kihajigálnának.

Az én véleményem szerint még most a közpandurnak elegendő tudni a fegyverekkel bántást, a lovasnak a lovaglást, katonás, azaz tekintélyes magatartást, továbbá minden tisztviselő és becsületes polgár irányában az illedelmes viseletet, melyeket ha nálunk, egy hónap alatt, többnyire katona viselt s katonai fegyelem alatti társai között, a melyik ujonez el nem sajátítana, az mint ostoba bátran el is küldhető.

A legjobb iskolának tartom én, — mely költségbe nem is kerül, — a pandurokra nézve, a tisztjeikkeli együtt utazást, a mikor unalmában is megtehetné a tiszt, hogy pandurjai előtt nevezetesebb fogásokat, fortélyokat regéljen el és csekély jutalmat tűzve ki, mind gyalog, mind ló hátról lövesse őket czélba, mi ritkán sikerülvén, van tárgy, amin nevensenek, ha pedig sikerül, van rajta nagy öröm.

Volt már olyan pandurom, ki oly jól lőtt, és lova ugy állta a lövést, hogy a lova füle közzé fektetett karabélyból többször lőtt madarat, egyszer egy szép tűzököt is.

Ezen ellenmondások daczára kijelentem, hogyha valaha nékem csupán az országos katonai és titkos rendőrséggel vegyített rendőrség között kellene és lehetne egyedül választanom, részemről inkább mégis a katonai rendszer mellé állanék, de csak úgy, hogy a pandurok, — kiknek ezentulra is és általánosan ezen elnevezést adnám, mert a magyar szegény legénységnek ez a valóságos ellentéte, — a honvédségnek tökéletes kiegészítő részei lennének, kik aztán háború esetén a belbéke biztosítására szorosán megkivántató létszám honnhagyása mellett, saját tisztjeik vezetése alatt, mint szabad csapat (guerilla) kém szemlék, nyugtalanítások, továbbá tábori, élelmi szerek szállítása vagy foglyok őrzete és kísérése által tartoznának hadi szolgálato-
kat tenni. — Ekkor is azonban nem besorozás által, hanem önkéntesekből és megyénkint gyűjteném a csapatokat, és a lovasságot saját lovaikon hagynám.

Megvallom, hogy nagyon ohajtanám én ezt így, és ezen pandur-honvédségről, annak miként szervezéséről csak azért nem szólok többet, mert attól tartok, hogy abból csak egy független katonai testület lenne, és a mire nagy szükségünk van, nem lenne belőle jó rendőrségünk.

Itt a dolog természetéből kifolyólag, el kellene mondanom azt, hogy ha a fentirtak szerint a rendőrség szervezése nem helyes, miként volna

tehát az olcsón és mégis jobban át alakítható?
— E kérdésre, a t. olvasó türelmét még kissé kikérve, feleletet adni igérek, előbb azonban a Sztraka György bajtárs által ajánlt és többek által is pártolt polgári — titkos rendőrség czél-szerűtlen voltát ohajtom bebizonyítani.

II.

Miért nem czélszerű a polgári, de titkos rend- őrséggel vegyített rendőrség?

A rendőrségnek e czim alatti szervezését ajánló Sztraka György bajtársam és pártolói a katonáról, körülbelöl mint gépről elmélkedvén, úgy látszik, hogy a katonát, mihelyt az azzá lett, józan gondolkodásától megfosztott lénynek tartják, nem gondolván meg, hogy ők maguk is és bármily szerkezetű, nevezetű rendőrség szerveztessék is, ugyanazok.

És ha nem katona, vajjon tehát micsoda lehet azon emberi lény, ki fegyverrel jár, — fegyverrel nyugszik, fegyveresen kél, és akinek a legjobb fegyvereket adatni ők maguk is sürgetik?

A rendőr mindég katona volt, katona ma és katona lesz mindég.

Az államnak két ellensége van, u. m. külső és belső, és valóban nagy kérdés, hogyaz-e nagyobb, vagy különb katona, aki néha hosszú évek során, nyílt látható külellenség elibe állittatik,

vagy az, aki a társadalomnak láthatatlan, százkezü, százszemü, minden szöglet, minden bokorban elbujható orgyilkosoktól védett belső ellenségei ellenében, életét minden nap, sőt minden perczen veszélyeztetve, egészségét a sok északázás és időviszontagságok miatt időnap előtt tönkre téve, küzd, ezenkívül olykor-olykor módjában van az is, hogy nyílt csatában elessék?

Rosszul fogták fel uraim önök e dolgot, mert Magyarországon ahány megye, szabad kerület, vagy önálló város volt és van, ezek együttesen mint szövetséges államok képezik az országot, és alkotmányos létünkben kifolyólag, míg az összállamhatalom a haza külbiztonsága felett volt és van hivatva őrködni, addig a belbéke vagy közbiztonság feletti őrködés, magukra a szövetséges kis államok, a megyék, kerületek és önálló városok hatóságára volt és van bízva; mi ha igaz, pedig igaz, akkor a rendőrök nem egyebek, mint megyei, kerületi- és városi katonák.

A titkos rendőrség külföldi növény volt, mit itthon csak néhány év alatt és csak mesziről, Spanyolországból pedig és még néhány más államból csak a történelem után némileg ösmerek.

E jeles rendőrség tagjait, a tigrishez, hienához és vámpirhoz hallottam hasonlítani, én azonban azon hideg vérű csuszó-mászó állatokhoz hasonlítom inkább, melyeknek látása elég

valakiben undort gerjeszteni, melyektől még ha nem csípnek is, irtózik az ember, — és abban az egyben én is egyet értek, hogy a titkos rendőr csakugyan nem katona.

Csudálkozom S. Gy. bajtárs uron, hogy a katonai szervezetet az ősi intézménnyel együtt, a titkos rendőrség kedvéért és előnyére, elő szám-lálván, a csendbiztosi való és képzelt vissza élé-
sek egész halmazát, — azokat úgy elkárhoztatta; másrésről, hogy nem restellette a polgári, de titkos rendőrség egyedül idvezítő voltát annyira buzgón terjeszteni, hogy még néhány követője is akadt.

Igaz, hogy húsz év óta sokat sülyedtünk az immoralitas terén, de sajnos, nagyon sajnos volna, ha oly rosszul állanánk, hogy már mint egye-
dűli menedékhez, a titkos rendőrséghez kellene folyamodnunk!

Midőn a S. Gy. ur munkája megjelent, sze-
rencsémre én éppen ez idő tájt olvastam Nápoly egykori rendőr-minisztere Falkonethról s annak viselt dolgairól, és ebből azt tanulván meg, mi-
szerint e nagy ember a maga saját titkos rend-
őrsége által, nemcsak saját honfiainak nagy ré-
szét tette szerencsétlenné, nemcsak a kormány-
zata alatti népet tette erkölcstelenné, hanem az
által saját kormánya megbukását is előmozdította;
— továbbá elgondolkozván azon, hogy ez a
szép mesterség, a titkos rendőrség, — ha majd
magát nálunk is meghonositaná és kinőné, —

mily gyönyörű mák-virágokkal gazdagíthatná, hazánknak az árulói téren nem éppen meddő történelmét? csupán ez okoknál fogva is azon megállapodásra jutottam, hogy ezen még az országos katonainál is több költségbe kerülő, a nép jellemét végkép megsemmisítő intézmény csak hadd maradjon másnak, p. o. oly china forma államnak, hol a hatalmasok, még ma is az absolutismusban találják az emberiség boldogságának netovábbját!

S. Gy. ur a némely vidékeken tapasztalható közbiztonság hanyatlását, a hivatalaikkal vissza élő csendbiztosoknak tulajdonítván, emiatt az ősi intézményt támadja meg.

Elhiszem S. Gy. urnak, hogy a mai csendbiztosok között találkoznak hivatalaikkal vissza élők, azt azonban tagadom, hogy a visszaéléseknek egyedül az ősi intézmény volna az oka, mert ősmerek vidékeket, hol pedig hajdan Zöld Marcziaak teremtek s hol a maradék bátorságban őseivel ma is versenyezne, és ahol szinte az ősi intézményből kifolyólag vannak a csendbiztosok előállítva: mindemellett mégis a nép, most oly jó közbiztonsági állapotnak örvend, hogy az alig-alig zavartatik meg; és biztos vagyok benne, hogy ez állapot alig hagyna kivánni valót, hogyha a most elhanyagolt ősi intézményünk kellőleg kijavíttatnék.

Aki a közel és régen mult időkre visszajil-

lantani nem restel, látni fogja, hogy ugy a pro-
visorialis, mint a Bach rendszer alatt, sőt sajnos,
de igaz, hogy az alkotmányos időszakban is
akadtak a hivatalok minden ágaiban visszaélők
és a legrégebb kortól fogva máig, még a papok
közt is találkoztak gyalázatos gonosztévők; és
ezek tudása után kérdem, hogy a jellemnélküli
egyének számára bárminő rendszer dolgoztassék
is ki, vajjon ha ugyanazok vagy hasonlók fognak
alkalmaztatni, nem fognak-e azok vissza élni?
És kérdem, ha vajjon nem az egyes alkalmazott
egyének becsületessége és szakképzettsége-e, bár-
mely hivatalnál és így a csendbiztosságnál is,
egyrésről a visszaélés, másrésről a hiányos ke-
zelés ellen az egyedüli biztosíték?

Kedves S. Gy. bajtárs! A példabeszéd azt
mondja: „egy gólya, nem csinál nyarat“ és va-
lamint Bruch idejében, nem minden miniszter és
generalis gsáftelt, pedig akkor e hirrel a félvilág
mulatta magát; ugy most is nagyon kevés lehet
azon csendbiztosok száma, kik a Pandurenwirth-
schaft élvezetébe elmerültek volna, és akik miatt
most ön az egész társulatra pcreat-ot mondott;
és amely vidék most, midőn szabad sajtónk
van, midőn az ilyesmik gátlására rendszabá-
lyaink vannak, az ilyest eltüri, ott az elnéző
megyei hatóságot kárhoztatom azért, és a la-
kosságot méltónak tartom a szenvedésre.

Részemről a titkos rendőrségtől, mint a csu-
szó-mászó állatoktól irtódzom, és azt hiszem,

hogy minden alkotmányos érzületű ember, ha nem egyébert, csupán azért is fél attól, mert annak költségei is titkosak lévén, azt a felelősség elvével összeegyeztetni nem lehet

Hát arról jót állana-e ön és pártolói, hogy valamikor, akkor, de vajjon egyszer nem történhetnék-e meg azon eshetőség, hogy a titkos rendőrség költségvetésében megállapított öszvegből, valamely befolyásos hatalmas urnak rokonai, barátai, uszályhordozói, pártfogoltjai nem tartatnának-e; és még ezen kissebb horderejű, de az országra mindenesetre káros cselekményen kívül nem történhetnék-e meg azon szomorú eset, hogy ez országos költségen olyanok is dobjódhatnának, kik e titkos pályán, a hazának inkább kárára, mint hasznára tennének szolgálatot?

Elfelejtette S. Gy. bajtárs megmondani azt is, hogy az általa ajánlt rendszert miként alkalmazná, és miként illesztené be alkotmány sáncainkba? talán csak nem kívánja, hogy miután tervezete abba be nem illeszthető, ennek kedvéért arról lemondjunk? És meg nem foghatom, hogy annak alkalmazása ugy lehetne-e czélszerűbb, ha minden spiczli Budára az illető magas miniszter urhoz, saját maga volna-e menendő havi gázsija felvétele végett, vagy a megyékben a főispáni méltóságokat vélte-e e czélra alkalmasoknak, vagy minden megyében, kerületben és önálló városban, egy külön spiczli fizető hivatalt gondolt-e szerveztetni? mert azt felsem tehetem, hogy

a csendbiztosokhoz, vagy bármiféle nyelven és néven nevezendő rendőrtisztekhez utalná őket, mertha jelenleg egyesek megrontására létezik Pandurenwirthschaft, akkor emellett még országcsalás is keletkezhetnék?

A titkos rendőrség és országos katonai rendőrség ajánlói, saját tervezeteiket politikai szempontból is szükségeseeknek tartják, én pedig csak ennek szükségességét nem tudom belátni, mert hiszen Nápoly és sok más hasonló intézményeket táplált, államok és rend példájából láthatjuk, hogy e tekintetben nyomorult intézmények voltak; és én hazámban sokkal inkább óhajtanám, ha a kormány megkezdett politikáját folytatva, inkább a polgárok szeretetét igyekezzék magának ezentulra is biztosítani, mintsemhogy ily éjjeli baglyok sokszor hazug huhogására támaszkodják.

Nem azt akartam ez által mondani, hogy a kormány az egyformán jogosított nemzetiségek és hitfelekezeteknek egyenlően nyújtott jó tétemények kamataira, a tartozó hálára és köteles polgári hűségre legkissebb utógondolat nélkül elbizakodva, s az ország belnyugalma biztosítására nemis gondolva, legkissebb elővigyázattal ne legyen, mert én is a latin közmondással tartok: „Si vis pacem, para bellum“ — hanem azt óhajtottam kijelenteni, miszerint a haza belnyugalma biztosítására, jó akaró és a nép jogokat elismerő kormányzat mellett, tökéletes elég biz-

tosítást találnék abban, ha a megyénkint alakítandó rendőrségek főnökei és tisztjei próbált hűségű hazafiakból, — kik bárminő haza-ellenes mozzanatokot, illető helyre bejelenteni kötelesek volnának, — lennének szervezve.

Ilyeneknek tartanám a 4⁸/₁₀-ki honvéd tiszteket, — kik közül ma is sokan szolgálnak e pályán, — és hála Istennek! ezeken kívül is bővében vagyunk oly buzgó hazafiaknak, kik titkos fizetés nélkül is, oly hivei hazájuk és alkotmányos királyuknak, hogy ezek érdekéért, akár életüket is készek feláldozni.

A titkos rendőrség tehát nálunk szükségtelen, az ezzel együtt tervezett polgári rendőrség mivoltát pedig, csak úgy tudom megfoghatni, amennyiben minden katona, vagy rendőr, vagy egyházi személy is, a hazának mindenesetre éppen úgy polgára, mint a földműves, vagy zsemlesütő. Másként, én legalább másként a *polgári rendőrt* csak úgy tudom felfogni, mint a képzeletben létező kétféjű madarat, vagy jól magyarul, a fából csinált vaskarikát

Azt mondja egy helyen S. Gy. ur, hogy eddig is minden valamire való csendbiztos tartott kémeiket, és hogy ezek nélkül jó közbiztonságot előállítani nem is lehet, azt pedig senki nem kívánhatja, hogy a különben is csekély fizetésű csendbiztos mások javát eszközözlendő, azokat mindörökké saját zsebeikből díjazza?

E tekintetben igazat adok S. Gy. urnak;

azonban e miatt korántsem tartom szükségesnek azt, hogy a titkos rendőrség országosan szerveztessék, hanem ígéretet teszek még e cikkemben, e nagyon fontos tárgyhoz vissza térni, és ott elmondandom, hogy mi azon egyedüli szer, — mi, nem kémrendszer ugyan, mégis azért az ügyön a legegyszerűbb, legigazságosabb és legtisztább módon úgy segítend, — hogy e miatt sem a miniszterium soha nem fog interpelláltatni, sem egyetlen fő, vagy alsó tisztviselőben nem leend joga senkinek kételkedni, sem a rendőrség nem fog miatta megvetésben részesülni.

püspökség és káptalan berendezett börtöneik mellett felügyeletet is állandóan tartottak.

E jogok és kötelességek megszűntével az akkori kormány akként intézkedett, hogy a zsandártelepeken mindenütt, mely vidékünkön minden két mértföldnyire egy esett, alkalmas börtönhelyiségről is volt gondoskodva; ezen kívül az állandó székhelyhez kötött szolgabíróságoknál, melyeknek nálunk Biharmegye sárréti járásában M.-Keresztesen és Derecskén voltak, -- kellő őrséggel ellátott börtönöket építtetett.

Sok érvet tudnék a börtönök szükségessége és hasznosságát igazolandó, felhozni, de a többieket elhagyva, csak azt sürgetem, hogy addig is, míg törvényhozásunk a 48 előtti földesuri, később a zsandár-rendszer alatt a minden zsandártelepen és szolgabírósnál épített, de már nagy részben megsemmisült börtönök helyett az új rendszer behozatalával a szükséges börtönök iránt gondoskodand, a kisebb községek legalább egy, és a nagyobbak a népesség számához arányitva 2, 3, 4, 5 szobájú alkalmas börtönöket építtessenek.

9-ik oka a közbiztonság hanyatlásának a némi községekben, és pedig a közelmúlt időkben mindinkább tapasztalható előjárói lágyság, hanyagság és roszakarat.

A községi előjáróságoknak a közbiztonság teréni közreműködése kiszámíthatatlan horderejű, és a hol jó vagy lehetséges közbiztonság van, annak egyik okát a jóirányú előjáróságoknak tulajdonít-

ván, más részről annak tapasztalható hátrányait nagy részben nekik rovom fel

E tekintetben hibának tartom először is azt, hogy mikor az előljárók hivatalaikba beállíttatnak, az esküt elfogadó némely tapasztalatlan tisztviselő által sem akkor, sem máskor kötelességeikre nem figyelmeztetnek kellőleg, és ez oknál fogva némelyik falusi bíró, kivált ha jegyzője is hasonló hozzá, mikor esztendeje kitelik, sem tud több teendőjét, mint azt, hogy a pecsétnyomót neki kellett őrizni, holott pedig oly sok hasznos teendői vannak a falusi bírának, hogy ha azokat a nép és ország javára úgy végeznék, mint az kívánatos volna, igazán büszkék lehetnének nem a birói polczra, hanem azon öntudatra, hogy hivatalaiknak lelkiismeretesen eleget tettek.

Sok volna s nem is czélom itt az előljáróknak minden teendőit elősorolni, de ősi szokásaink szerint az előljáróság lévén illető községeikben az első és közvetlen rendőri hatóság; a nagyjából elmondok egyet mást — tisztelet a kivételeknek — ezen elhanyagolt rendőртеendőkről.

Megengedi némelyik előljáróság, hogy a községben döghus árultassék; megengedi, hogy a nyáron könnyen bűdössé vált hus mészárszékekben ki-mérettesék; megengedi, hogy éretlen gyümölcsök árultassanak; megengedi, hogy a korcsmákban, hol pedig éppen az eféle elnéző napos vendég, penészes, szagos, vagy a moslékhoz hasonló italok méressenek; pedig mihelyt ily visszaélési eset jó

az üldözést foganatosító, de egyforma rangu csend-biztosokkal, ha kell tanácskozást tartva, de ha kell, fegyelmet is gyakorolva, a körülményekhez képest, mint szakértő úgy intézkedjék, hogy az üldözők ne kiki magának, ne egy vonalban, ne az ellent talán szándékosan is kikerülve, s annak szabad menetelre utat engedve, működjék; hanem úgy a mint azt ő, mint gyakorlott szakember, helyesnek, eredménythozónak látja. Hiba az is, hogy ily expeditiók többnyire a megye határaig szoktak haladni, onnan pedig, minthogy a hirtelenébe összegyűjtött pandurok rendszerint üres zsebbel indulnak ki, — pénzhiány miatt hazatérnek.

Az ily expeditio kicsiben hasonlít azon eljáráshoz, midőn valamelyik hadvezérnek, a tőle 20—30 mértföldre eső városból küldik a hadi tervet, de a kivitelre — holott tudhatják a közmondást „pecunia est nervus rerum gerendarum“ — pénzt nem adnak.

Ezen is könnyű volna segíteni az által, hogy az említettem főszemély magával pénzt vihetne és a panduroknak későbbi betudás mellett előlegezhetne.

Ezen hiányok okai annak, hogy nálunk egyegy Patkó, Babaj stb. sokszor évekig is dulhat és dulása által közrémületet okozhat.

Nagy hibának találom azt is, hogy a hány megye, annyiféle utasítással látja el rendőreit, sőt aligha nincs oly megye is, mely semmi utasítást nem ad azoknak. Ebből származik aztán azon

visszás állapot, *hogy míg az egyik megyében a pandurtiszt mint kényur visszaéléseket követ el, a másikban ugyanaz szolgánál is alább való lévén, ez alárendelt helyzetében sem tere, sem kedve nincs ugy működni, mint talán képesítve volna.*

E dolgon, hogy az eljárás egyforma, hogy a basáskodás és lealázott helyzet megszüntetve, és hogy minden rendőrtiszt és közrendőr feleletre vonható legyen, egyedül a törvényhozás segíthet, egy az egész ország minden megyéjére kiterjesztendő egyforma utasítást szabván meg, és intézkedvén az iránt, hogy a megyékben és városokban a rendőri ügyek minden más ügyektől elkülönítve a megyei és városi képviselőtestületek ellenőrzése mellett egy megyei vagy központi főbiztos által ugy kezeltessenek, hogy az mind a kormány, mind a szomszéd hatóságok, mind az alárendelt rendőri közegek között mintegy összekötő kapocs, felelősség mellett működjék, felelősséggel tartozván nemcsak a kormánynak, de saját képviselőtestületének is.

* * *

Igyekeztem a fentebbi sorokban, a mennyire parányi körömben tapasztalásokat tehettem, azon főakadályokat kimélet nélkül elősorolni, melyek miatt a mai pandurság szép hivatásának tökéletesen eleget nem tehetett; és ha még egyszer azokon végig tekintek, részemről a pandurságot

a néhol tapasztalható hibákért általában el nem kárhoztatom, sőt erős hitem az, hogyha az, mely eddigi szervezetlenségében is többet tett, mint a zsandársággal egy időben működött titkos rendőrség, — szerveztetni fog, azzal ezentulra is versenyezhet az ország más államok rendőrségével.

V.

Hogyan lehetne a mai pandurságot az eddig ajánlt tervekhez képest olcsón és hasznosan átalakítani?

E tárgyra nézve következő indítványt teszek :

I. A személyzetről.

Már a megyék adózási tekintetben úgy szét vannak szaggatva, hogy némelyik megyének csak a kis középén eső helységek fizetik adójukat saját megyéjükben. Körülbelül ugyanezen sors várakozik némelyik megyére törvénykezési tekintetben is; és ha netalán a rendőrség szervezésénél is a régi megyei határokra való tekintet nélkül állítatnának kaszárnyák, kilátásunk lehet hozzá, hogy megyéink neve nem sokára csak mint kegyeletes emlék marad fenn, és a földabroszokon lészen szemlélhető.

Ha az országra nézve a megyék bármikéuti feldarabolását szükségesnek látnám, akkor első volnék azt ajánlani, hogy a rendőrség is annak előnyére alakittassék, így azonban, miután ezt tenni az ország kára nélkül lehet, e tekintetbeni ohajtásom az, hogy a rendőrség továbbra is ősi

szokásaink szerint megyénkint alakittassék, és pedig:

A) Minden megyében rendőri főparancsnok legyen a főispán, ki mint hajdanta mindenütt, de nagy részben ma is a rendőrség szervezése és főfelügyeleti jogát továbbra is gyakorolja

B) A pandurság tevékenységét gátló akadályok elősorolásánál az utolsó pontban említettem volt azon gátló körülményt, hogy a megyékben a rendőri ügyek más ügyekkel vegyesen és hiányosan kezeltetnek; említettem a közbenső hatóságok telesleges és káros voltát; említettem, hogy rablóbandák keletkezése idején nincs egy olyan főszemély az üldözők között, ki helyszini megjeleneése és helyes irányu intézkedése által azok mielőbbi megsemmisítését eszközölje; említettem, hogy jelenlegi állapotunkban nem birunk oly összekötő kapcsot, mely a rendőrséget ugy a kormány, mint a szomszéd hatóságok és alárendelt rendőri közegekkel mint láncszem összekösse, mely okoknál fogva azt ohajtom, hogy minden megyében az egész megye területére *egy szakértő főbiztos*, ki a megyékben leghelyesebben pandurkapitánynak, városokban bajdukapitánynak volna nevezendő, — a főispán ajánlatára a miniszterium által neveztessek ki

A pandurkapitánynak körülbelül következő kötelelességei lennének:

a) Kötelelessége volna minden negyedévben a megyei közgyűlés alkalmával a megyei bizott-

mánynak minden a megyében előforduló közbiztonsági ügyekről, a rendőrség jó vagy hiányos viseléről írásbeli jelentést tenni, s ugyanott ő, ki szavazati joggal csak akkor bírna, ha másként is bizottmányi tag lenne, bárki által is bármi visszaélés és elhallgatott rendőri hanyagságért feleletre lenne vonható.

b) Kötelessége volna a hozzá a csendbiztosoktól havonként beérkező táblás jelentések kivonatát a kormányhoz, főispánhoz és hű másolatban a bünyenyítő törvényssék elnökéhez beterjeszteni, ugyanakkor a két előbb említett helyre véleményes jelentést tevén a megyébeni közbiztonság állapotáról és a nép political hangulatáról.

c) Kötelessége volna a kormánynál, a szomszéd hatóságoknál és alárendelt közegeinél a megyebeli szökevény gonosztevők, lopott vagy bitangságba került jószágok és tárgyokról a köröztetéssket gyorsan eszközöztetni és a hasonrendetek vagy megkeresésekknek megyéjében rögtön érvényt eszközölni.

d) Kötelessége volna a megyebeli legutolsó pandurról is akként gondoskodni, hogy t. i. azok fizetése, fegyver, lőszer, nyereg készlete, ruházata stb. pontosan kiszolgáltassék, másrésztől intézkedni, hogy a csekélyebb kihágásokat elkövetett pandurok büntetlen ne maradjanak, hanem azok a kidolgozandó fegyelmi rendszabályok értelmében megbüntetessenek.

e) Hogyha pedig p. o. a tagosítás alkalmával

vagy bárminő esetben valamely községben zendülés ütne ki, vagy pedig a megye határán és szomszédos területén veszélyes rablóbandák támadnának, az ezek üldözésére kirendelt csapatok élire állva, köteles volna az üldözést személyesen vezetni, s a közcsend helyreállítását gyorsan eszközölni.

Azon esetre, ha 2—3 megyéből is gyülnének össze csapatok valamely banda üldözésére, addig, míg a kormány máskint nem intézkedik, mindig azon megye pandurkapitánya legyen a főparancsnok, kinek megyéjében az üldözés folyik.

f) Köteles volna, ha a szükség úgy kívánja, bármely időben is, de évnegyedenként mindenestre a megyebeli csendbiztosok szolgálati területein a rendőrség működéséről személyesen is meggyőződést szerzendő, megjelenni; ugyanekkor megvizsgálván a pandurság és lovainak szolgálati képességét, továbbá intézkedvén mindazon hiányok elhárításáról, melyeket netalán tapasztal.

g) Köteles volna saját központi irodáját a szükséghez képest 1—2 rendőri gyakornok segélyével jó rendben tartani.

Hogy pedig az iroda költségén valaki meg ne ütközzék, kijelenteni kívánom, hogy ez az államtól semmi új kiadást nem igényelne, mert ez, az ekkorig az alispáni hivataloknál, a rendőri ügyek kezelését vitt talán kevesebb személyzetből is ki fog telni.

A többi köteleességekről, — minthogy hoszasak lehetnének, — hallgatván, felemlitendőnek találom csupán azt, miszerint a pandurkapitányoknak a többi rendőrtisztek felett némi tekintélyt ohajtanék az által biztosítani, hogy a csendbiztosok, segédcsendbiztosok és gyakornokok kinevezése vagy elmozdításuk kérdése esetén, a kapitánynak igazságon alapuló szakértő véleményes jelentése is némi figyelembe vétessék.

A pandur kapitányságokat illetőleg a megyéket három sorozatba osztanám u. m :

Az oly kis terjedelmű és népességű megyékben, hol egy csendbiztos is elég, ugyanazon csendbiztost biznám meg a kapitánysági teendőkkal is, és az ilyenek egyedüli ellenőrje a megye bizottmánya lenne. Ezt, költség kimelés tekintetéből azért ajánlom így, mert meg vagyok győződve, hogy kis megyében a kettős hivatalt vivő egy egyén is inkább megfelelhette állomásának, mint a nagy kiterjedésű és népességű megyében a külön választott hivatalt viselő kapitány.

Az oly közép nagyságú megyékben, hol 2—5 csendbiztosi állomás szükségeltetik, már külön választandó kapitányságot ohajtok.

A legnagyobb megyékben pedig mint Pest, Bács-Bodrog stb egy fő és egy alkapitányság felállítását azért látom szükségesnek, mert míg az egyik kapitány a megyebeli rendőrség körül vizgálatokat teendő több napokat utazásban töltene, vagy veszély idején a központot elhagyná, addig

a másik a soha üresen nem hagyható központi irodában az addig okvetlenül bőven előfordulandó teendőket végezné.

A kapitányságok mellett, iroda tisztogatás, levelek postára és onnani hordozására, sürgős rendőri ügyekben a csendbiztosokhoz viendő levelek vitelére és rablóbandák keletkezésekor a netán több irányban működő csapatok közt az összeköttetés fentartására stb., a körülmények és megyék területéhez képest, lovas pandurok tennék a szolgálatot, kikhez hasonló hajduk ma is minden megyében lévén, ezek szervezésére sem szükséges új költség.

Minthogy pedig a rendőrség és annak teendőiről, eddig csak nagyon kevesen gondolkozunk s a kik gondolkozunk is, körülbelül csak tapogatódzunk, és minthogy még most az országban csak kevés, akár elméleti, akár gyakorlati szakképes olyan egyén van, ki elegendő szervezési tehetséggel is bírjon, addig, míg minden megyében elegendő ily szakférfiak képeznék magukat, az oly megyékben, hol ilyenek nem találhatóznak, helyes eljárásnak találnám, ha az ily pandur-kapitányságok, kiknek már máskülönbén is nem annyira volna főkellékük a nép egyénekenkinti személyes ismerete, mint inkább fő megkivántatóságuk volna a rendőri tekintetben elhanyagolt vidék újra szervezése, nyílt pályázat útján, más megyebeli, de szakértő férfiakból is nevezetnének ki.

C) Minden pandur-csapatnál, hosszas tapasztalatom folytán elkerülhetetlen szükségesnek tartok két tiszti személyt, kik fő- és alcsendbiztosnak, vagy pandurfő- és alhadnagyoknak lennének nevezzen ők. — Szükségesnek tartom e két tiszti személyt azért:

a) mert ha az egyik tiszt beteg, vagy hivatalos, sokszor több napokat igénylő körutjait, tolvajok utáni nyomozódásait végzi, ha ez idő alatt tartózkodásától más irányban veszély keletkezne, nincs ki rögtöni intézkedése által a panaszkodó egyén szolgálatára álljon, pedig e panaszkodó éppen úgy megfizeti adóját, mint más polgár, kinek ügyében intézkedés történt;

b) mert ha az egyetlen tiszt elutazott, nincs a ki lakhelyén a netán hozzá érkezett távirati vagy más sürgős rendeleteket tartalmazó leveleket felbontsa s azoknak érvényt szerezzen;

c) mert két felé egy ember nem lehetvén, ha az egy személy távol van vagy beteg, nincs ki a szükséges helyekre nappali vagy éjjeli őrzőket rendeljen, és nincs a ki a mai világban már az utolsó kereskedő által is használt és elkerülhetetlennek tartott könyvvezetést vagy is irodai munkát teljesítse.

A rendőrtisztek területét, hatáskörét, kötelességeit és kötelességeit a törvényhozás határozandja meg, mind az által nem tartom nagy bűnnek e dolgokhoz is hozzá szólani, hiszen ha hibás nézetben volnék akár e tárgyakra, akár másra nézve,

utoljára is az én nézetem nem egyéb mint magán vélemény!

A szolgálati terület meghatározására nézve azon véleményben vagyok, hogy azok a megyék és azok járásai tekintetbe vételével legkevesebb 10 és legfeljebb 20 □ mfd. kiterjedésű és 20-tól 40 ezer népességet magukba foglaló vidékenkint, mindenütt a megye bizottmányok meghallgatásával szerveztessenek, és e szerint annyi fő- és alhadnagyi szakaszra osztatnák minden megye, a hány ily kerületet lehetne belőle alakítani.

A rendőrtisztek hatáskörét illetőleg jelenleg úgy állunk, hogy a hány megye, annyiféle utasítást adván: abban rendőrtiszteinek vagy nagyon kevés, vagy nagyon sok szabadalmat adott.

Biharmegye rendőri utasítása, nézetem szerint, a jobbak közül való, de azért annak azon pontját, mely a csendbiztost még a legjelentéktelenebb rendőri ügyekben is eltiltja a bírászkodástól, országszerte oda ohajtanám módosítani, hogy a rendőrtisztek a jelentéktelen, csaknem mindennapi korcsmai verekedések, mezei rendőri kihágások és cselédek ügyében, a fenálló törvények és felelősség mellett járva el, érvényesen bírászkodhassanak

E jogadást a nagy közönség és jó közbiztonság érdekében azért sürgetem:

mert azt tapasztaltam, hogy mind az öszpontosított, mind az ideiglenes, mind a jelenlegi alkotmányos kormányzat alatt, a tisztviselők a

legjobb akarat mellett soha nem voltak képesek ezen apró-cseprő, de naponkint tulságban előforduló rendőri ügyeket a helyszínén és mihamarább végezni, a panaszosoknak pedig, kivált ha messze laknak, ha községi előjárójuk senkinek véteni nem szerető félénk vagy népszerűsége vágyó, vagy ha a mezei halaszthatatlan munka, a nagy sár stb. őket vissza tartja, éppen semmi kedvük sincsen, hogy a tisztviselőkhöz előbb panaszra, azután 5—6-szor sürgetésre, később tanukkal tárgyalásra járjanak. — Boszankodnak tehát és kisebb sérelmeikkel hallgatnak, — — — a nép pedig, — miután a közönyösség, halogatás szüli leginkább e bajokat és a visszatorlást, — romlik.

Mert hiszem, hogy ha e jog általánosan megadatnék, a vérengzések, mezei tilalom-rontások, — melyeknek most század részéről is alig értesül a magas kormány, — és a mindennapi mindennemű kihágások kevesednének, a cselédek pedig, — kikre általános a panasz, — javulnának.

Hiszem pedig ezt azért, mert a rendőrtisztek egyike, kötelességéből kifolyólag folytonosan utazván, alkalma lenne a kihágókat rögtön és a helyszínén megbüntetni, míg most legjobb esetben is bejelentés vagy befogatás által segíthetne e bajokon, azonban ez is legtöbbször elmarad, mert a panaszos vagy nem is panaszkodik, vagy panaszja után meggondolván magát, maga kéri azt elhallgatni, tartván az utazásoktól s attól,

hogy ügye elhanyagoltatván, a panasza folytán bekísértetett rab az ügy tárgyalása előtt haza bocsáttatik.

A szervezendő bíróságok, mulasztásaik- és hanyagságaikért a magán-egyéneknek bizonyára felelősséggel fognak tartozni, azonban a felelőség alul, ha bepanaszoltatnának is, — mire csekély okért kevés polgárnak lehet kedve, — könnyen menekülhetnek, mert a csoportosan hozzájuk tódult apró ügyeket, kivált nagy területen, lehetetlenség, hogy a helyszínén és halogatás nélkül végezhessek. — Eddig is ez, és nem mindég a hanyagság levén oka e bajoknak!

Ha netalán azt vetné ellen valaki, hogy e bajok eddig sem szültek országos veszélyt s így reményleni lehet, hogy jövőben a rendőrtisztek jogkörének tágítása nélkül sem szülnek azt: tartozó kötelességemnek vélem megsugni, miszerint igen sok csendbiztos, — sokszor a tisztviselők, sokszor a megye bizottmányi tagok, a községi elöljárók, sőt megtörtént talán az is, hogy országos képviselők unszolására, vagy mert ő maga is nyakig jóllakott a kihágásokkal, — tul tette magát az ő bíráskodását korlátoló rendszabályok felett, és működött a társadalom érdekében úgy, a mint azt legjobb lelkiismerete diktálta.

A rendőrtiszt a törvények őre lévén, s mint ilyenek, így tovább eljárnia nem szabad, és a törvényhozásnak kötelessége a társadalom jóléte iránt úgy intézkedni, hogy a rendőrtiszt ne le-

gyen kénytelen a társadalom javára, sem törvény ellen eljárni.

A járási rendőrtiszti kellekeket következőben határozom meg:

a) Ohajtandó volna, hogy a rendőrtisztek jogi pályát végzetek legyenek, azonban egyelőre a nyolcz oszt. gymn. iskolát végzeteket, azaz a lehets. fogalmazási képességgel bírókat is alkalmazandónak vélem.

A jelenleg alkalmazásban levő azon csendbiztosokat, kik már kitünő rendőri tehetségeik, képességüknek elegendő jelét adták, ha elméleti pályájukról igazolvánnyal nem bírnának is, alkalmaztatni ohajtom; sőt hogy a közpanduroknak is ingerük legyen magukat jól viselni, kiképezni és kitüntetni; közülök is azokat, kik a rendőrtiszti képességet bíráló bizottságok előtt jó vizsgát tennének, kinevezhetőknak véleményezem.

b) Szükséges, hogy a rendőrtiszt feddhetetlen és józan viseletéről kifogástalan erkölcsi bizonyítvánnyal birjon.

c) Szükséges, hogy a fegyverekkel bánásban jártas s ha lovas, a lovaglásban is tanítóképeséggel birjon.

Ohajtandó volna, hogy a rendőrtisztek, a sebesültek, testi halottak, öngyilkosok, vizbefultak, megfagyottak körül első ápolásra képesítettek lennének, és a lovas tisztek a lovak orvoslásához is értenének.

d) Jártassággal kell birni a közigazgatás, me-

zei rendőri törvények, cselédrendtartás és büntügyi vizsgálatok körül.

e) Szükséges, hogy megyei születés vagy ott régibb lakos legyen, hogy a vidéket, annak minden osztályu népét, a nép szokásait, viseletét és jellemét ösmerje.

f) Minden mesterség tanulására bizonyos idő szükségeltetvén, bár jó pandurnak, mint a jó muzikusnak, születni kell; mindazáltal, miután a rendőri tekintetben nálunk előrehaladottabb államokban is, hol pedig öt évi elméleti pályája van a rendőrségre készülőknek, mégis e mellett legalább egy évet gyakornoki minőségben kell tölteniök; czélszerűnek látnám, ha ezentúlra a rendőrtisztek csak oly egyénekből neveztetnének ki, ha előbb már egy évet mint gyakornokok valamelyik rendőrtiszt mellett eltöltöttek, és alkalmazhatóságukról a megyei vizsgáló bizottság előtt jó vizsgát tettek.

E bizottságok, nézetem szerint megyénként s minden évben egyszer a főispán által akként volnának alakítandók, hogy annak tagjait a közig. alispánon, törvényszéki elnökön és pandurkapitányon kívül a megyei bizottmány választaná.

Ha a fent elősorolt kellékeket valaki egy rendőrtisztben elegendőnek találná, nagyon csatlakoznék, mert arra, hogy valaki jó rendőr lehessen, még nagyon sok megkívántató tulajdonok szükségesek. Megkísérlek azokból néhányat elősorolni, nevezetesen:

Ne legyen túl érzékeny, azaz olyan, mint némelyik fiatal, ki tánczközben imádottjának kis ujja hegyét kesztyűn által megcsókolván, e miatt oly önkivületi állapotba jut, hogy hirtelenében azt se tudná megmondani, ki fia?

Ne legyen az első köny, ájulás, csepp vér látására, átkozódásra mindjárt meghódítva, hanem ha kell, hideg vérü legyen mint a hal, és ha kell, másik pillanatban tüzes mint a puskapor, és ha a sor ugy hozza magával, vakmerő, vagy oly szent is tudjon lenni, mint a Mekkába zarándokoló dervis, — szóval helyzetének mindenkor ura tudjon lenni.

Legyen ha kell, könnyelmű; legyen ha kell, együgyű; legyen Argus szeme; legyen mint Jánusnak két képe; legyen szóval minden érzékeinek teljes birtokában; ha azonban nem volna szüksége e tulajdonai érvényesítésére, nagyon jó, ha ugy viseli magát, kivált ha oly egyének között van, kik valódi vagy képzelt tehetségeikkel tündökölni vágnak, mintha tizig sem tudna olvasni.

A jó rendőr, a hol nem kell, sohase mutasson oroszláni bátorságot, sohase igyekezzék senkivel összeczivódni, azaz ne szájhósködjék; de ha valamikor kenyértörésre kerülne a sor, akkor már szörnyű bölcsen fog cselekedni, ha a reá irányzott s kikerülhetlen agyonütési szándék megsejtésével, bőrébe nem férő vetélytársát megelőzi.

Sokszor jön a rendőr, akarata nélkül ily helyzetbe, s azért, nehogy még saját védelmében is

gyilkosságot kövessen el, szükséges volna a boncztanból annyit tudnia, hogy az ember melyik testrészében bántalmazható életveszély nélkül és mégis úgy, hogy ellenét ártalmatlanná tehesse?

Jól teszi a rendőr, ha más becsületes emberekkel ellenkezőleg addig minden ösmeretlen emberről rosztat tesz fel, úgy azonban, hogy e dolog iránt nagy fenszóval soha ne gondolkozzék, míg az ellenkezőről meg nem győződött.

Jól teszi a rendőr, ha a hozzá folyamodó tapasztalatlan káros panaszosoknak igen sokszor más becsületes embereket ok nélkül sujtó gyanusításait meghallgatja ugyan; de ha meggyőződött a gyanu alaptalanságáról, miután nem ez a cél, hogy ártatlan embert ok nélkül aljas gyanuba keverjen, hanem hogy a való bűnös kitudva legyen, ily esetben annyit tegyen csupán, hogy kötelességmulasztási vád ne érhesse, és míg az előtte kétségtelen gyanusítottak iránt puhatólódzik is, azt csak a valódi gonosztevő félrevezetésére és behálózására tegye.

Nagyon jó, ha a rendőr e közmondásokat: „lassu viz partot mos,“ továbbá „harangos macska nem fog egeret“ — szemei előtt tartja; és nagyon jól teszi, ha mindenféle rendőri irányu cselekedeteiben igyekszik az egyszeri kancsal mészáros példáját követni, a ki sohasem oda nézett, a hova ütött.

Ha a színészek sorai között oly sok fellegekben járó nem volna, és ha a jobbak számára az

élet nagy szinpadáni sokszor életveszélyes szereplésükért több babért és jutalmat biztosíthatnék, mint mennyit a festett padokon talán könnyebben arathatnak: megkísérleném őket a rendőri, kalandokban gazdag pályára csábítani

A rendőri kellékekről terjedelmesebben és sokat lehetne beszélni, azonban azt tenni e czikk szűk tere nem engedvén, általánosságban csupán a következőket említem még meg:

Ohajtandó volna, hogy nálunk is mint más művelt országokban, rendőrtiszt képezdék szerveztessenek, azonban ezt nagyon sürgősnek nem tartom, *sőt kijelentem, miszerint azzal is nagyon meg lennék elégedve, ha az általam ajánlt reformok mielőbb teljesezésbe mennének!* Nem tartom sürgősnek a képezdék nyitását azért, mert azt hiszem, hogy oly államokban is, hol ilyenek vannak, mégis az ottani jelosebb rendőrök, inkább velük született jó emberösmeretük, egyes rendőrtiszt mellett töltött gyakorlatuknak és szorgalmuk nagyobb elősmerésbeni részesítésének, mint az elméletnek köszönhetik e tulajdonukat

Elősmerem, hogy az elvetemült gonosztevők némelyikének arczában van valami kimagyarázhatatlan ösmertető bélyeg; de azt bizonyosan az érzéki gyönyörökbeni fetregés, tulságos kicsapongás és a bizonytalan jövő okozza.

Elősmerem, hogy némely nemzetségek leszármazásai, az elődök arczvonásaival sokszor azok erényeit vagy bűneit is átöröklik; de e titok kul-

csát a hű anyákban és a megszokásban vélelem feltalálni.

Ösmertem író, kinek mindig oly savanyu képe volt, mint ha eczetet ivott volna; mégis azért oly rózsaszínű életkedv ömlött el munkáin, hogy azokból szerzőjére senki nem is gyanított volna.

Láttam színészt, ki arcának a mint akarta, oly szentelen és aljas indulatokat feltételező kifejezéseket tudott adni és a gonosztevőt úgy utánozta, hogy az egyszerű néző megesküdött volna, hogy testestől lelkestől az ördögé, pedig közelebbi környezete által a legbecsületesebb jelleműnek ösmertetett

Tudok olyan csendbizont, ki egy fogadóban barátjának, az ott jelen volt, de általa soha nem látott egyéneket üzleteik szerint, a nélkül, hogy azokkal társalgásba elegyedett volna, alig egy negyedórai figyelmeztetés után egyenkint úgy megnevezte, hogy az igazolásra előszólitott pinczér második Boskót vélt benne láthatni, holott biz az nem volt egyéb, mint emberismerő, mit elméleti tanulmányai alatt és után, az élet roppant terjedelmű iskolájában, hol mint mondá, papot és katonát, hivatalnokot és iparost, birtokost és polgárt, kereskedőt és színészt, iparlovagot és betyárt, s ezek közt gazdagot és szegényt, kényurát és alázatos szolgát, szerelemföltő dühöst és a szerelemmel üzérkedőt, fősvényt és kártyást, szájhóst és vakmerőt, káromkodót és álszentet stb. figyelemmel kísért -- sajátított el.

Mindezek a Lavater-féle arczismét előttem kétségessé teszik, és bevallom, hogy azt oly asztalmozgatásféle ábrándnak tartom, mint a milyen nálunk is husz év előtt többeket gyönyörködtetett, és olyan csizióforma, a mult században divatban volt olvasmánynak tekintem, mely alkalmas lehet ugyan arra, hogy valakiben más iránt kételyeket támaszszon, de egyébre, minthogy tudományos alapja nincs, nem való.

Tudomány szerintem az, melynek alapja, mint a Sion hegye áll, vagy melynek alapja a kétszer kettőn nyugszik.

Csekély nézetem szerint a hány ember csak van, az mind gyarlónak születik, és elhiszem azt, hogy valaki vaknak, puposhátunak, görvélyesnek, butának születhetik; elhiszem, mert e titkok kulcsát már Mózes kezünkbe adta, midőn azt mondja: meglátogatom a szüléknek vétkét a fiakban és leányokban harmad- és negyediziglen; de azt, hogy gonosztevők születhessenek és hogy jellemük bélyegét is ugyanakkor magukkal hozzák, nemcsak nem hihetem, de ellenkezőleg azon meggyőződésben vagyok, hogy valamint a mesterségek, tudományok tudására tanulás és tapasztalás által juthat el mindenki, ugy az emberek elromlását a látott, hallott, tapasztalt példák, a körülmények, az alkalmak és a szokás eszközlik.

De elhagyva e hálátlan és a rendőri szervezetre szorosan nem tartozó tárgyat, — mely feletti vita utoljára is a hiszem- és nem hiszem.

mel végződnek, — elmondom inkább itt, folytatva azt, hogy a képességhiány és hanyag rendőrtiszteket, miként lehet állomásaiktól elszalasztani?

Egyetlen rendőrtiszt feje sem levén káptalan. világos hogy némely dolgokat a közbiztonság és magán egyének kárára, hosszabb idő elteltével, a rendőrtiszt is éppen úgy elfelejt, mint más ember fia. Hogy tehát e miatt a közjó ne veszítsen, a következő irodai munkát vezetni elkerülhetetlen szükségesnek tartom, u. m.:

a) Vezessen igdató könyvet, abba vezetvén a hozzá érkezett rendeleteket, leveleket és megkereséseket.

b) Tartson levelezési jegyzőkönyvet, melyben az általa bárminő hivatalos ügyben menesztett levelek rövid kivonatát vezesse, megjegyzvén, hogy e két könyvet a rovatkozás által egyesíteni is lehet.

c) Szükséges, hogy a bejelentett vagy letartott bűnösökről jegyzőkönyvet vezessen, mely a bűnös nevét, lakhelyét, bejelentése vagy letartása okát, hova kisérését, az általa talált bűnjelek és azok mikénti biztosításának feljegyzését tartalmazza.

E könyv hű másolata havonként és pedig mindig a következő hó 4-ig a pandurkapitánysághoz terjesztendő.

E jegyzőkönyv megyében már szokásos mintáját $\%.$ alatt közlöm. (Lásd 108-ik lapon.)

d) Hogy a rendőrtisztek, a szolgált vidék oly szükséges havonkinti beutazását el ne hanyagolják s helyes ok nélkül másfelé talán személyes élvezeteik előnyére drága idejüket ne vesztegethessék, szükségesnek tartom, hogy ellenőrizhetőségük végett utazási naplót vigyenek, mit a táblás jelentéssel együtt eredetiben be kell mutatniok.

Ennek utolsó rovatát az átutazott községekben igazolásukra aláírást adhatnák, úgy de vannak oly vidékek, hol írni képes egyének nincsenek is, vagy az ottani írni tudó egyének kevesebb műveltséggel bírók, hogy sem az ily ellenőrkedés a rendőrtisztekre lealázó ne volna, azért elégnek tartanám, ha igazolásukra minden községben szálló-helyiségüket neveznék csak meg, vagy az utjukban talált tiszviselőik és más kifogástalan egyénekre hivatkoznának

E napló mintáját $\%.$ alatt bemutatom. (Lásd 109-ik lapon.)

e) Némelyik csendbiztos, ha valamely elhanyagolt ügyért akár a hatóság, akár magán egyén által feleletre vonatik, kivágja magát azzal, hogy nem ért reá azt végrehajtani, hogy rábizta pandurjára az ügyet, de az még nem számolt be küldetése eredményéről, stb., pedig nincs egyéb baj semmi, csak hogy számos teendői között elfeledett az iránt korán intézkedést tenni. — Hogy ezen visszás állapot megszűnjék, szükségesnek tartom „panasz könyv“ czim alatt egy jegyzőkönyv vitelét, melybe a magán egyének szó- vagy írás-

A gyanus egyéneknek e könyvben egyenkint külön lap lenne fentartandó, egy ily lap mintáját 5 /₁₀₀ alatt közlöm. (Lásd 112-ik lapon.)

h) Az alföldön kiváltképen szokásban van, hogy a károsult jószágtulajdonosok a szomszédos vidékekről a rendőrtiszteknél szoktak netalán bitangságba került jószágaik iránt tudakozódni. Hogy tehát az ily károsultakat a rendőrtiszt felvilágosíthassa, helyesnek tartom, ha a rendőrtisztek a járásaikban talált gazdátlan vagy gyanus egyénektől igazoláshiány miatt lefoglalt jószágok és más tárgyakról hű leírást vezetnek.

Szükségesnek látszanék még tolonczozási és postakönyv, azonban gyakorlatból vagyok meggyőződve, hogy ezeket a minden pandurnál levő szolgálati könyvvel jól lehet pótolni, mert abba akár a továbbítandó rabnak, akár a postán, vagy községek útján küldendő leveleknek átvételét akárki bejegyezheti.

Az előszámlált irodai munkán kívül a járási rendőrtisztek kötelességei még a következők:

aa) Az állam belbékéje és egyes polgárok élet-, vagyonbiztonsága, szóval a közcsend, rend és nyugalom felett őrködni.

Hogy ez kellően teljesíthessék, kötelességük szolgálati területüket, kivéve azon okadatolt esetet, midőn szolgálatukat egy veszélyeztetebb vidék érdeke igénylené, minden hónapban legalább egyszer az alárendelt közegek egy részével tapasztalatok szerzése, továbbá a magukban külön is czir-

káló pandurok viseletéről meggyőződést szerzendő és az előfordulandó bűnügyek nyomozása végett, személyesen beutazni.

bb) Kötelességük az alárendelt közegeket, figyelemmel lévén azoknak betegségi vagy családi körülményeikre, órjáratni vagy más szolgálatban egymást felváltva, és eshetőségekre a székhelyen két három pandurt felhagyva, akként elrendelni, hogy midőn a közbiztonság rendes állapotában van a pandurok $\frac{1}{4}$ -e, tisztálkodás és pihenés végett tüzhelyére térhessen.

cc) Rablóbandák, veszélyes gonosztevők üldözésénél vagy zendülés esetén, ha kell, egész csapatostól kötelesek pandurjaikat személyesen vezérelni, úgy iparkodván eljárni, hogy kivált ártatlan ember élete kimélve, mégis azért a cél elérve legyen.

dd) Kötelességük az alárendelt pandurság fegyverzete, ruházata, lőszer, nyeregkészlet stb. felett, hogy azoknak az illetők gondjukat viseljék, s ha hibáznak, kellőleg kijavittassanak, felügyelettel lenni.

ee) Kötelességük a legénység által véletlenül tett utjaikban maguk és lovaik élelmezésére a községek előljáróinál hátrahagyott tartozásokat kiegyenliteni.

Nagyon előnyös volna azon néhol divatozó jó szokást általánosan behozni, hogy a lovas pandurok részére az illető községi előljárók, utólagos megtérítés mellett szénát és zabot tartanának.

f) Tűzi és vízi szerencsétlenségeknél kötelesek alárendelt közegeikkel együtt a helyszínére sietni és ott a rend fentartásában az előljárókat segíteni

Tűzvész idején nagyon ajánlom, hogy a vész elől kihordott holmik őrizetére, ha rendőrség van jelen, annak nélkülözhető tagja, vagy a községi előljáróság valamely tagja állittassék.

gg) Kötelességük mindazon rendőri ügyekre felügyelni és felügyeltetni, melyek az előljárók teendőiként elősoroztattak.

hh) Kötelességük felsőbb rendeletre vagy megkeresésre, de mindig az illető rendelkező vagy megkereső fél felelősségére karhatalmat kiszolgáltatni, vagy azt személyesen vezetni, motozást tenni vagy tétetni, továbbá községi, egyházi államadó, közmunkaváltságért zálogolást tétetni, ugy azonban, hogy e dolgok teljesítésénél mindig hiteles egyének legyenek jelen, és teendőjük csupán annyi, hogy ezen személyek oltalmazva legyenek.

ii) Kötelességük a szolgálati területen vagy a megyében ahhoz 2—4 mértföld területben eső országos vásárok alkalmával, a honabeli vásárosok biztonsága végett, és a területéről oda ment tolvajok felett őrködendő, elegendő őrséggel megjelenni, vagy a körülmények szerint őrzjáratot küldeni.

kk) Kötelességük a közpénztárakra, postákra, távirdákra, vasuti átjárókra, állomásokra felügyeltetni.

ll) Kötelességük a hozzájuk továbbítás végett érkezett rabok kellő őriztetése és továbbításáról gondoskodni.

mm) Kötelességük a veszélyesebb és gyanúsabb helyeken az éjenkinti őrzásokat személyesen vezetni.

nn) Tisztujítások, követválasztások, ujonczálítás, vagy bárminemű népcsoportosulás eseteinél a rend fentartására ügyelni és ügyeltetni.

oo) A rendőrt bármelyik előljáró vagy tisztviselő bárminemű visszaélésért bejelentethetvén, kötelességük a rendőröknek is saját előljáróik útján a netalán tapasztalt visszaéléseket bejelenteni stb.

Ha a fent elősorolt irodai munkákat, bűnügyi jelentéseket, tudakoló, választ adó levelezéseket s ezekhez az itt féligmeddig elősorolt kötelességeket bárki is részrehajlatlanul megtekinti, be fogja látni, miszerint ha azt kívánja az állam, hogy a rendőrségnél rend és pontosság legyen, akkor minden egyes, kivált nagyobb területen működő csapathoz két gyakorlott és megbízható tiszt szükségeltetik, mi ha nem úgy lenne, biztosítok mindenkít, hogy még a legjobb akaratu rendőrtiszt sem képes azokat úgy végezni, mint az kívánatos volna, a gyengébbeknél pedig annyi hiány lesz, a mennyit csak magyar ember eltűrhet.

E) A járási rendőrséget kiegészítik a pandurok.

A pandurok számát a szolgálati terület és népességhez akként ohajtanám megállapíttatni,

hogy körülbelül minden □mértföldre, vagy kétezer lélekre egy essék.

A megyék- és kerületekben a rendőrség tevékenységét leginkább a gonosztevők távol vidéki összeköttetései gátolják, a fő és nagyobb városokban pedig, hol a nyilvános és titkos bűntanyák, korcsmák, s ezekben a mindennemű orgazdák, tolvajok, hamis kártyások, zsebmetszők és mindenféle gonosztevők megszámlálhatatlan fajtái, ide számítva a kitanult iparlovagokat és csavargókat, a közbiztonságot aránytalanul nagyobb mérvben háboríthatják, továbbá hol a vasuti állomások, nyilvános mulatóhelyek, fürdők, közintézeteknél és utczákon, kivált nagy vásárok idején a tolongásokból eredhető veszélyek gátolására és a jó rend fentartására számosabb tagu rendőrség kívántatik, a közrendőrség száma a körülmények és a tapasztalt szükséghez képest léssen megállapítandó.

A nagyobb számú és pedig a tiznél nem kevesebb számú rendőrcsaphoz s ezentul minden tizhez „főpandur“ czim alatt egy altisztet óhajtanék, ki csekélyebb ügyekben, p. o. korcsmai verekedések szétosztatásánál, vagy őrijárat és executiókra küldendő csapatok vezényletével foglalkoznék és ezenkívül a pandurok közti fegyelem és rend fentartásában lenne segítségül.

Tapasztaltam, hogy midőn némelyik pandur-tiszt állomásába lép, teendőinek gyakorlati részét éppen nem tudja, és azt a vidék kárára

vagy soha, vagy sok botlások után évek alatt sajátítja el.

Ez így nem jól van, s miután rendőri képezdénk nincsenek, de ha volnának, akkor is szükségesnek látnám, hogy a rendőri pályára törekvők gyakorlatilag sajátítsanak el annyit, mennyivel aztán állomásba lépésüket megkezdhessek.

Ilyen elegendő képzettséggel bíró ifjakat ohajtanék a jelesebb rendőrtisztek mellé a nagyobb csapatokba gyakornok czim alatt alkalmazni, kik közpanduri fizetésen s hason szolgálatokat, de egyuttal az irodai munkákat is téve, foglalkoznának.

A pandurok és hajduk önkéntesen ajánkozott megyebeli, a mennyire lehet, katonaviselt, azaz a fegyverekkel bánásban, s ha kell, a lovaglásban is jártas, izmos, ép testü, a vidék gonosztevőit, azoknak közel és távol vidéki czimboráit, tartózkodási helyét, a tivornyák és bünbarlangokat, a helyviszonyokat ismerő becsületes és nyílt pályázat útján jelentkezett egyénekből a parancsnokoló rendőrtisztek által válogatandók, ugy azonban, hogy felvételük, valamint elbocsátásuk is, a megyei kapitánynak a szolgálati és fegyelmi rendszabályok értelmében helybenhagyásától tétessék függővé.

Az említett tulajdonokon kívül, — miután tapasztaltam, hogy a nagy erővel a bátorság s e két tulajdonok bármelyikével a kémkedésrei

hajlam nem mindig van kapcsolatban, pedig e tulajdonok összeségére minden pandur-csapatban szükség van, — ajánlom, hogy a csapatok alakításánál e tulajdonok személyesítőire kellő tekintet fordíttassék.

A Mózes-vallásu polgártársak egynémely tagjában a legszebb rendőri tehetségeket tapasztaltam, de hasznosnak tartom e pályára az ügyes széptevőket is.

A lovas-pandurságra nézve azt a panaszt is hallottam említettetni, hogy azok némely vidékeken szolgálat-képtelen macska-lovakkal látják el magukat. — Vidékünkön, hol a lovas-pandurnak fegyverzet, nyeregkészlet s ruházaton kívül 300 forint évi fizetése van, e tekintetben alig lehet panasz, mert itt a lovak, némelyik ezredbeli lovakkal versenyezhetnek, sőt néha jobbak is.

Igaz, miként tudok reá példát, hogy közpandurnak egyetlen évben két lova is megdöglött, és már nekem is eddigelé nyolcz darab lovam esett el, mind az által ismerve a pandurt és terhes szolgálatát, — mely közben a másét még inkább nem kimélné, — az ország előre látható kárára nem ohajtom, hogy a pandurok részére szolgálati lovak adassanak.

Hogy azonban mégis az önhibájuk nélkül károsult pandurok, közszolgálat közben eldöglött lovaikért némileg kártalaníttassanak, — de ingerük se legyen a kevésbé jó lovat elveszíteni, — igazságosnak látnám, hogy mind azon esetben,

midőn az őnliba nélküli ló dögeset kellőleg bebizonyították, a megye, a káros pandurnak 50 forint kárpótlást adjon, de más részről a parancsnokok felelőssége mellett mindenik kötelezve legyen, hogy szolgálatképes, tehát minden esetre mértékes lovat tartson.

Általában a pandurokra nézve régi tapasztalatom folytán azon véleményben vagyok, miszerint azokat, — nehogy a dorbézolásra, korhelységre alkalmuk legyen, — lehetőleg folytonosan szolgálatban kell tartani, mert a pandur olyan mint a varrótű, vagy a hegedű, melyeket mennél többet használnak, annál jobbak.

2. Az ösztön- és nyugdíjakról.

A titkos rendőrség szervezése ellen tett megjegyzéseim bevégzésével ígéretet tettem, hogy ahhoz még egyszer visszatérek, továbbá, ígértem, hogy miután magam is tapasztalatból tudom, miszerint a rendőrség besugók nélkül kevésre mehet, oly közvetítőt fogok e célból ajánlani, hogy az bár nem kémrendszer lesz, mégis azért az a rendőrséget úgy elősegítendi, hogy a miatt sem a miniszterium nem fog interpelláltatni, sem senkinek senkiben nem leend joga kételkedni és a miatt a rendőrség sem fog megvetésben részesülni.

A kik tőlem valami nagyszerű, cifra vagy csattanós felfedezést vártak, azok nagyon megfognak csalatkozni, mert ajánlatom nagyon is egy-

szerü és nem más mint a már 1868 ban is említett ösztöndíjak.

Az ösztöndíjak az előkerített lopott tárgyak értékéhez, és pedig a nagyobb káreseteknél a tulajdonosok rovására, a kipuhított bűnök nagyságához képest előre megállapítandók lennének és azokat a törvényszék ítélete után mindjárt, az eredményt felmutató rendőrök kapnák. — p. o. egy lopott ló és tolvaj kézrekerítéseért 10 frt, egy ismeretlen orgyilkos felfedezése és elfogásaért 100 frt, a hon elleni vétkes társulat felfedezéseért, a bűn nagyságához képest, stb. stb.

Igy a jutalmat mindig a rendőr kapná, és az országnak az ő tudósítójával semmi köze nem volna, — ha azonban tudósítóját megcsalná, azért a fegyelmi rendszabályok értelmében lenne büntetendő.

Igazságosnak látom az ösztöndíjakat azért is, mert míg egyik rendőr, — kinek pedig az állam több hasznát veszi, mint más tiznek, — szorgalmasan működik, — a másik semmit tevéseért is hasonló díjjal van fizetve, holott emez már csupán azért is inkább jutalmazandó volna, mert haragosokat gyűjtvéu, élete még szolgálata bevégezése után is fenyegetve leend.

Nehogy pedig a rendőrség önnöu maga ösztönözze a gonosztevőket arra, hogy lopjanak ugyan, de a lopott tárgyakat, hogy jutalmat kaphassanak, az ő tudomásukkal helyezték el, a jutalmat csak azon esetben vélem kiadandónak,

ha egyuttal a tolvaj is felfedeztetik, vagy kézre is kerítettik.

A mely vidéken több bűnmerényletek történnek, ott, könnyebb dolog a rendőrségnek a sok eset közül néhánynak nyomára jönni, de a hol vagy nagyon kevés mérvben történnek bűnesetek, vagy netalán a rendőrség odaadó szorgalma, a gyanus emberek folytonos figyelemben tartása miatt éppen semmi nagyobb szerű bűnös merénylet nem fordulna elő, ott a rendőrség az ösztöndíj által éppen nem lenne jutalmazva, sőt kedvetlenséget szülne az, pedig a társadalom czéljának az utóbbiak még jobban megfelelénének, mint amazok. — Hogy tehát e miatt sem legyen hiba, sőt hogy a rendőrség országszerte igyekezzék szép hivatásának tőlük kitelhetőleg megfelelni, óhajtható volna, hogy a kormány országszerte vagy megyénkint jutalomdíjakat tűzne ki azon rendőrcsapatok számára, kiknek kerületében a lélekszám és területhez aránylag legkevesebb bűneset történék, s a mi netán történt, annak is legalább $\frac{1}{5}$ -ét felderítették.

A ló és agárversenyekre már rég idő óta birunk ösztöndíjakat, a jó gazdák és iparosok buzdítására is tétettek intézkedések, és azt hiszem, hogy az ösztöndíj, a rendőrség közönyösségén is nagyban segítene.

A kik a titkos rendőrség vagy kémrendszerbe szerelmesek, az ösztöndíjakról, mint közvetítőről s a kémrendszernek talán elnézhetőbb helyette-

sítőjéről, azoknak kedvéért irtam, azonban kijelentem, hogy én e közvetítőben sem nagyon győnyörködném, csak is mint szükséges rosztat ajánlván azt.

Az ösztöndíjnál több jó eredményt várnék a nyugdíjazástól, mit már a volt ideiglenes kormány akként ígért meg, hogy mind azon pandurtisztek és közpandurok, kik odaadó hasznos szolgálatok vagy gonosztevők boszuja miatt szolgálatképtelenek lesznek, az ország nem csak maguk, de özvegyeikről, kiskoru árváikról is gondoskodand.

Kormányunk és törvényhozásunk működése megkezdése óta folytonosan elfoglalva van, de szent hitem az, hogy a haza belnyugalma szivükön fekszik, s midőn annak lehető biztosításáról intézkednek, egyuttal a közbiztonság őrei iránt gondoskodni sem feledkeznek meg.

Igénytelen nézetem e tárgy iránt következő:

Hogy a pandurok, kik annál hasznosabb szolgálatot tehetnek, mennél régebben szolgálnak, — szolgálatukat szenvedélylyel, kitartólag és hűségesen teljesítsék, ohajtanám őket, tíz évi becsületes szolgálatuk után évenként 50 frt. fizetéspótlékkal jutalmazni, husz év után pedig (mire kevés eset lehetne), 100 frttal. Ha pedig szolgálatuk közben, a felsőbbjei és orvosi vélemény szerint is odaadó több évi szorgalmas viseletük vagy gonosztevők boszuja miatt szolgálat- és munkaképtelenek lettek, holtig félfizetéssel ohajtanám őket ellátni; és azon esetre, ha a feutebbi okok miatt

életüket is elveszitenék, hátra maradt özvegyeik és kiskoru árváik huznák a félfizetést.

Hogy pedig a nyugdíjazások az államnak nagy terhére ne legyenek, a rendőrtiszteket, kik még könnyebb szolgálatot tenni képesek, de már terhes szolgálatra alkalmatlanok, tehetségeik szerint vagy mint vizsgáló birákat, vagy mint börtönfelügyelőket, és a közpandurokat mint börtönőröket velném alkalmazandóknak, — és így holtig együtt lennének azokkal, kikkel egész életükben czi-vódtak.

3. A ruházatról.

Egy régi latin közmondás azt mondja: „vestis non facit monachum.“ E közmondásnak anynyiban ma is igaza van, mennyiben öltözzék is bár valaki biborba, bársonyba, azért az, ha műveletlen volt, szép ruhájában is ugyanaz marad; azonban azon tapasztalat, miszerint az idétlen öltözőkű ember iránt ellenszenvet, ellenben az izléses vagy formás ruhájú ember iránt mindenki nagyobb figyelmetszokott mutatni: a magyar közmondásnak ad igazat, mely azt mondja, „a ruha tisztesség.“

Az egykori elitelt rendszer alatt is a hivatalnokok elleni gyűlöletnek az idegenek iránti ellenszenv volt ugyan főoka, de azt a nagyban használt parapli és czilinder is nem kis mértékben segítették elő.

Hogy a pandurok nemzeties öltönyben kü-

lőnb embereknek, s egyéenként egy-egy fejfel magasabbaknak érzik magukat, mintha cserepár mondurba voluának bujtatva, azt feleslegesnek tartom magyarázni, és osztom azon véleményt, hogy a nép is respectálja az egyenruhát.

Hogy a nép az egyenruha iránt mennyire előzékeny, bizonyítsa a következő egyszerű eset:

Egy pandurom szülőföldjén otthon időzött, midőn éppen a korcsmában verekedés volt készülőben, miről értesülvén, oda ment, és a garázdálkodókat szétozslásra felszólitotta, de azok nem engedelmesködtek, azt mondván: kend csak olyan paraszt, mint mi, s így kutyának parancsol. — Ekkor pandurom haza ment és megyei ruháját hirtelen felöltvén, visszatérve, mondá: látni akarom, a ki azt mondja, hogy paraszt vagyok, és nem engedelmesködik? Mire azt mondták az atyafiak, no már most látjuk a pandurt, és haza megyünk. — És szép csendesen haza mentek.

Némely megyében a pandurok saját ruhájukban járva, teszik a szolgálatot, és egy ily helyen nagyon különösnek tünt fel előttem midőn elsőben láttam egy pandurt, ki bő gatyaszára mellé kötve viselte kardját.

Nem mondom én azt, hogy a pandurok valami stiglicnczforma öltöny által legyenek megkülönböztetve a többi polgároktól, csak azt ohajtom, hogy megkülönböztetve és így felismerhetők legyenek, mert ekkor a netán ellenszegülő nem

mondhatja s mentheti magát azzal, hogy benne a törvény emberét fel nem ösmerte.

Hogy a ruha, és pedig kiválólag a felső ruha viselés a panduroknál mennyire lényeges dolog, azt bátor leszek a száraz rendőri dolgok hosszas közlése miatt unalmassá lett olvasóm kedvéért egy éppen velem történt példával illusztrálva bizonyítani:

Néhány éve szolgálati területemre más vidéki fegyveres betyárok érkeztek, de a kiknek érkezését, minthogy rossz helyen tudakozódtak egy pár pénzesnek hitt, területemen lakó egyén körülményei iránt, jókor, azaz szándékolt rossz tettük végrehajtása előtt megtudván, a bemandott helyiség és körülte eső tanyákra, keresésük végett, minden kéznél levő pandurommal kimentem, kimenésem előtt azonban a körülbelül eső községek előljáróihoz irtam, felkérém őket, hogyha netán a csavargók iránt értesülnének, hozzám lakhelyemre rögtön tudósítást küldjenek.

Reggeltől estig eredménytelenül nyomozódom, estenden, többi pandurjaimat elhagyva, egy pandurommal haza tértem, megtudandó azt, ha vajjon érkezett-e valahonnan tudósításom, és azért, hogy ha pandurjaim érkeztek volna be, azokat is üldözésre rendeljem.

Pandurom egy sem érkezett be, de érkezett Sz. M. községből egy levelem, mely arról tudósított, hogy a múlt éjszaka egyik ottani tanyásnál

csak úgy felismerheti a pandurt, mint hajdan a zsandárt.

A mi egyébiránt a pandur-ruháknak szürke színét illeti, azt, — kivéve a felöltönyt, — nagyon célirányosnak, jól választottnak tartom s e szint általában felvenni ajánlom.

4. A rendőrtisztek választassanak-e vagy kineveztessenek ?

A közeli időkben keserű viták folytak a más hivatali pályák választás vagy kinevezés általi betöltése iránt. — Csekély nézetem szerint úgy egyik mint a másik alkalmazásnak bőven meg vannak a maguk fény- és árny-oldalaik, miért is ezeket itt e tárgynál újra vita tárgyává tenni nem óhajtván kijelentem, miszerint, itt e kérdést csupán a rendőrtisztekre értve, én a rendőrtisztek kinevezését óhajtom, — — e nézetemet következő érvekkel indokolván :

a) A rendőrtisztek más alkotmányos és bármily kormányformájú államban is, mindenütt kinevezés által állíttatnak elő.

b) Hazánkban a belbéko felett örködni a főispánok kormányzata alatt alakult megyék voltak s vannak hivatva és ősi szokásaink szerint egy-két terület kivételével maig, mindig a főispáni méltóság jogai közzé tartozott, hogy kis statusában a megyében a rendőrcsapatokat szervezze.

Az egyéni privilegiumok kora lejárt, úgy de a főispán, mint a felelős kormány képviselője nem

magán egyén, és e jogot sem nem a kormány, sem nem az egyes egyének jogai kedvéért, sem nem azért, mert jog volt, pártolom, hanem a közjó előmozdítása végett azért védem, mert azon meggyőződésben vagyok, miszerint ha választás és pedig három évenkénti választással töltenének be a rendőrtiszti állomások, ez esetben tagadhatatlanul elhanyagolt rendőri ügyeinkben soha sem haladhatnánk előre.

A választás pártolói azt mondhatják, hogy ha netalán rosszul ütne is ki választásuk, azon három év multával és pedig a rosszul választott egyén kihagyásával, könnyen segíthetnek.

Más hivatali pályákra nézve ez igaz lehet, de mint fentebb is kimutatni megkísérlettem, egy rossz rendőrtiszt alkalmazása úgy egyesekre, mint a közbiztonságra nézve helyre hozhatatlan károkat okozván, ezt, más hivatalbeli hasonlókkal párhuzamba sem lehet tenni, és legyen bár a választott rendőrtiszt a legbecsületesebb jellemű is, azért a legtöbb esetben, — miután nincs biztosítva újra történendő megválasztása iránt, — már szolgálata utolsó felében tanácsosbnak tartja még azon egyének iránt is elnézéssel lenni, kitérőleg bánni, kik mint veszélyes gonosztevők folytonos felügyelet alatt volnának tartandók, pedig szolgálata első fele réeze csupán arra is alig elegendő, hogy pályája gyakorlati részébe beokuljon és a területén lakókat kellőleg tanulmányozhassa.

A rendőrségnél nem kortesek, szájhősök vagy bábokra, hanem ellenkezőleg szigorú és minden befolyástól ment férfiakra van szükség, és a ki viszonyainkat jól ismeri, jót állana-e azért, hogy éppen a függetlenségüket megőrizni törekedett rendőrtisztek, — kik ha valamely kortesfőnek tengeri töréskor 2—3 pandurt a közügytől elvonnai nem akarva ki nem kölcsönöztek, vagy ha tiszt és követválasztáskor magukat úgy le nem alacsonyították, mint az tőlük megkívántott volna, — nem inkább kimaradnának-e állomásaikból mint amazok? Más pályát tekintve ez sem nagy baj, mert Magyarországon egy szorgalmas és képezett becsületes ember, ha egy pályán önhibája nélkül megbuknék is, talál foglalkozást, és ezt egy pályáját betölteni tudott rendőrtiszt is kevés készültség után szinte találna, de ha hivatalát igazán betöltötte, számolhat az üldözött gonosztevők gúnyolása, boszantásán kívül még boszura is.

A Csepy Pál bajtársam kinevezési ajánlatát elméletben igen szépnek találom, de azért e közvetítőt nem pártolhatom, mert a megyei bizottmány ajánlata, eddigi tapasztalatom szerint, csupán az uralkodó párt ajánlata lévén, — ott hol a pártszenvédély, a rendőrtisztekben is nem annyira a képességet mint a párt érdekei elősegítését tekinthetné, — ez ajánlat egyértelmű lenne a választással.

A kinevezést pártolom tehát, mit, ezentulra

is a minden pártokon felülálló főispán vagy annak ajánlatára a felelős kormány akként gyakoroljon, hogy ezentulra csak oly egyének neveztessenek ki rendőrtisztekkül, kik a megyei vagy városi képviselő-testület e czélra kiküldött bizottsága előtt rendőri képességükről jó eredményü vizsgát tettek.

Pártolom végre a rendőrtisztek kinevezését azért, mert így ez által ez is a magukat folytonosan jól viseltekre nézve állandó pályává válván, e pályára is több tehetséges egyének vállalkoznának, és a felsőbb állomásrai remény ösztönt nyujtana kitartó, hűséges szolgálatra; míg ellenkezőleg, ha t. i. ez állomások választás által töltetnének be, továbbra is arra lenne az országnak kilátása, hogy kevés tehetséges egyén adja és képezi magát oly hálátlan, de életveszélyes pályára, mely legjobb viselete mellett is csak három évig biztositaná mindennapi kenyerét.

Hogy pedig a rendőrtisztek a megyékben bármi tekintetben is visszaélők ne lehessenek, sőt hogy a megyei bizottmányoktól függésben tartathassanak; ohajtásom az, hogy a megyei vagy városi képviselőtestület, sőt magánegyéneknek alapos panaszára is köteles legyen a főispán a bepanaszolt rendőrtisztek ellen vizsgálatot rendelni, sőt a körülmények szerint azokat hivataluktól felfüggeszteni, vagy végleges elbocsáttatásukat is eszközölni.

Mely esetekben legyen a rendőrtiszt hivatalától felfüggesztendő, és végleg elbocsátandó, azt

a szolgálati és fegyelmi rendszabályokban vélem megállapítandónak.

5. A szolgálati és fegyelmi rendszabályokról.

A szolgálati rendszabályok annak meghatározását tartalmazhatnák:

a) Hogy jövőre a rendőrség és azok tisztjei más hivatali állomásban levők irányában mily állást foglaljanak el.

E tekintetben fentebb felemlítettem volt, miszerint közbiztonságunk előre nem haladhatásának főokát abban találom, hogy míg az egyik megyében esküdt, szolgabírói czim és hatalommal, vagy czimje jogkörének meghatározása nélkül működhetik a pandurtiszt; addig a másik megyében hivatali minőségére nézve oly amphibialis lényként szerepel, mint a növényországot az állatországgal összekötő plánta, melynek hova tartozása iránt még a természetbuvárok sincsenek egy véleményen. Ily helyeken, hol a rendőrtiszt mint a zsandár csak rendeletre működhetik, hol az alárendelt közegekkel is csak akkor rendelkezhetik, ha a tisztviselők azokkal másként nem rendelkeztek, és a hol hatáskörük az utolsó falubíróénál is szűkebb korlátok közé van szorítva, a rendőrtisztnek csak neve van meg, és ez állapotában tevékenysége lévén meggátolva, csak a tehetségesebbek képesek valami önállóságot kivívni, a gyengébbek pedig, mint a gyámság alatti árva gyermekek, még a bennük rejlő tehetségeket is elrej-

tik, ily helyen még a lehető legroszabb eredményen is senki ne csodálkozzék.

Azt tapasztaltam, hogy csak ritkán találkozik oly ember is, ki 2 – 3-féle közönséges mesterséget alaposan értsen, és még ritkább az olyan lángész, ki orvosi, mérnöki és ügyvédi szakmát betölteni úgy tudna, hogy az mind az államra, mind egyesekre hasznos legyen.

Nem mondom én, hogy a nálunk még szunyadozó állapotban heverő rendőri ügy kezelése a puszkapor második feltalálóját igényelné, s így nem vitatom, hogy ahhoz a rendőrön kívül más is nem érthet; azonban miután többfélét egy ember csak ritkán érthet jól, ohajtom, hogy valamint a rendőrtisztek egyházi, pénzügyi vagy peres ügyekben be nem avatkoznak: úgy ezentulra a tisztviselők is, a rendőri ügyekben csupán ellenőrködés végett elegyedve, bizzák a rendőri ügyeket a szakképes hivatottakra

Az országnak érdekében van a haza belbékéjét, úgy szólva magát a társadalmat megőrizni, fentartani, és ha az ország ezt akarja, akkor jó rendőrségre van szüksége, mely, hogy kielégítő legyen, szervezni kell; és miután a szervezendő rendőrség működését a többi hatóságok felesleges beavatkozása nemcsak elő nem segíti, de mint azt a rendőrséget gátló akadályok utolsó pontjában megjegyeztem, zsidbasztja; szükségesnek tartom, hogy a rendőri ügy úgy fent mint alant minden más ügyektől különválasztassék,

szakférfiak által kezeltessék, és a rendőrség tagjai csupán az illem és felelősség által legyenek más hivatali állomások iránt lekötelve.

Ily álláspont meghatározását vélném én a rendőrtisztek számára megállapítandónak, mert csak így fejlődhetnek rendőri ügyeink, és e téren is haladhatunk; másként tespedni fogunk mindaddig, míg a halogatás magát meg nem boszulja, a mikor a körülmények kettős lépéssel fogják az elmaradottakat a mulasztások pótlására kényszeríteni.

b) Tartalmazhatnák e rendszabályok a mindenféle rendőri organumoknak egymás irányábani jog és kötelességük meghatározását.

c) Tartalmazhatnák a különböző előfordulható esetekben, p. o. katonasággal szembeni részletes utasítást.

d) Tartalmazhatnák a közszolgálat és mindenféle kötelességek elősorolását stb.

A fegyelmi rendszabályok a szolgálati rendszabályokban körülírt kötelességek, hatáskör áthágói, felsőbb tisztek elleni lázítás vagy merénylet, mindenféle kihágások és esküszegések eseteire határoznák meg az el nem maradható büntetést.

E cikkemben a rendőrtisztek hatásköre, szolgálata és kötelességeiről, a mennyire azt e cikk csupán figyelemébreztésre szánt szűk köre megengedte, megemlékeztem; melyeken, ha valaki végig tekinteni magának fáradságot vesz, azokból még a nem rendőr olvasó is irányt vehet a köz-

pandurok kötelességei meghatározására is, és ez okból itt újra a kötelességeket elősorolni feleslegesnek találom.

Mielőtt itt e tárgynál tovább haladnék, miután tapasztaltam, hogy a rendőri esküformák vidékenként különbözőkép alkalmaztatnak, az esküformát pedig nagyon lényeges dolognak tartom, a következő eskümintát már csak azért is felemlítem, mert az a kötelességeket is magában foglalja. — E minta következő: „Én N. N. (tiszt vagy közpandur) esküszöm az egy élő istenre (az eskü többi része a hitfelekezetek szokásai szerint módosítottván) hogy én alkotmányos királyomnak és hazámnak hive leszek; miért is fogadom, hogy az ország területi épsége, vagy annak fennálló törvényei ellen titkos és bűnös uton törekvőket nemzetiség, hitfelekezet, rokonság, ajándék, fenyegetés, télelem vagy bármely mellétekintet nélkül felfedezni s feljelenteni kötelességemnek tartom és ellenükben a törvény korlátai között eljárni magamat önkéntesen kötelezem;

esküszöm, hogy a törvényes kormánynak és felsőbbjeimnek engedelmes leszek;

esküszöm, hogy a közcsend, rend és nyugalom felett minden tehetséggel örködni fogok és e tekintetben a törvény és törvényes felsőbbjeim által kiadandó rendeleteket pontosan végrehajtom;

esküszöm, hogy a rablók, gyilkosok, gyűjtogatók, tolvajok és minden néven nevezendő

gonosztevők felfedezésére, üldözésére, letartására, ártalmatlanná tételére, minden kigondolható érdek mellőzésével az esztendőnek, évszaknak, sőt a napnak bármely részében, gyalog, lóháton, szekeren, gőzösön vagy gőzhajón, úgy a mint azt a körülmények parancsolják, minden tölem telhetőt meg teszek;

esküszöm, hogy a reám hivatalosan vagy magán egyén által bizott titkot, mig azzal valakinek árthatnék, senkinek soha el nem árulom, sőt bármi tekintetben áruló társaimat is feljelentem;

esküszöm, hogy veszély idején a védelmemre szorultakat életem feláldozásával is segíteni törekszem, és tisztjeim vezénylese alatt, vagy azok parancsára, ha szükséges, a törvény oltalmában mind halálíg hű és engedelmes leszek. Isten engem úgy segítjen.

A rendőrök elleni biráskodás és itéletozásra külön biróságok szervezését nem ohajtom, sőt ohajtásom e tekintetben az, hogy a fegyelmi rendszabályokban kijelölendő szolgálati hibák és csekélyebb jelentőségü kihágási eseteket kivéve, hanyagság, részegség stb., melyekben mindig a felsőbbek itélnének az alsóbbak felett s ez utoni fellebbezésök a miniszteriumig mehetne, minden más bünös cselekményekért a rendőri tagok is a fenálló törvényszékek által itéltessenek el. — E tekintetben mégis volna kívánni valóm, és pedig:

a) az, hogy a szolgálat közben történt vétéségek miatt bepanaszolt rendőrök ügyei vizsgálatánál a panaszlott rendőr parancsnoka jelen legyen, ki a kiküldött vizsgáló biróval együtt egyidejűleg, az ügy állásáról akár egyetértő, akár eltérő véleményes jelentését úgy az illető törvényszékhez, mint a rendőri főparancsnokhoz bemutatni köteles lenne;

b) az, hogy miután az áruló bárhol is, de a rendőri téren hasonlithatatlanul ártalmas tényező, szükségesnek látnám, hogy addig is, míg bűnügyi codexünk ez irányban intézkedend, az áruló, esküszegő rendőrre a fegyelmi rendszabályokban megállapítandó büntetés alkalmaztassék.

A szolgálati és fegyelmi rendszabályok bővebb részletezésébe azért nem avatkozom, mert a büntetések meghatározására magamat elég erősnek nem tartom, továbbá mert a szolgálat városokban más, hegyes, erdős, nádas vidékeken újra más, és a pusztaságokon megint másnemű lévén, azon nézetben vagyok, hogy a szolgálatok és mindennemű kötelességek összeállítása csak úgy lenne helyesen szerkeszthető, ha azt különböző vidékbeli gyakorlati férfiak együttesen dolgoznák ki.

Z á r s z ó.

A jó földmives, mielőtt földjébe veteményezne, megvizsgálja annak milyenségét, termőerejét, és ahoz képest, a mint földje homokos, szikes, agyagos vagy televényes; veti el magját.

A husevő állatokat ha szénával táplálnánk, attól, — a növénynyel élők ellenben a hus miatt pusztulnának el; és ugyanez történnék, ha a vízben tartózkodó állatokat szárazon vagy a szárazon lakókat vízben akarnánk tenyészteni.

A földnek viznek és minden éghajlatnak megvannak saját állatai, van saját növényzete, mely ritka esetben türi meg a más helyrei átvitelt.

Az emberek egyenlőknek mondatnak lenni; holott míg az emberek közt erős és gyenge, nagy és kicsiny, fekete és fehér, tevékeny és rest, fősvény és pazar, tudós és tudatlan, zajló indulatu és csendes természetű leendő: addig az egyenlőség csak jogi szempontból és elméletileg tekinthető.

A nemzetek sem egyenlők, mert azok is a megszokást az éghajlat, az átélt egy öntetti, szomorú, dicsteljes, zivataros multjuk szerint éppen

ugy osztályozhatók, mint az egyes emberek, t. i. míg az egyik pénz, a másik hirnév vagy szabadság után vágyó, a harmadiknak minden ugy van jól a hogy van.

Nemzetemet megsérteni nem akarom és bizonyára nem is sérttem meg, ha azt mondom, hogy köztünk a nagy többség szilaj vérrel lévén megáldva a gondviseléstől, általában inkább parancsolni, mint engedelmeskedni szeretünk, azaz, mint magunk mondani szoktuk, mindnyájan káplárok szeretnéuk lenni.

Egész multunk igazolja, hogy e néppel könnyen elbánni nem lehet, és ugy látszik, hogy nagyon jól tudták ezt őseink is, mert saját maguk maguk ellen ugyancsak szigoru törvényeket hoztak ám!

Régi lakói vagyunk a vén Európának, de Európa, bár a pártviszály és külellenség dulásai sorainkat nagyon sokszor elapasztotta, elnyelni nem tudott. Sokszor megkiséreltetett beolvasztásunk, de a kísérletek ellenében mindig ugy tudtuk magunkat védeni, hogy ma is nemzet és oly sajátlagos nép vagyunk, hogy még gonosztevőink is sajátlagos természetűek; miből önkéntesen következik, hogy azok gátlására is nem idegenszerű, hanem a magát magából kifejtett s a kor igényeihez tovább fejlesztendő rendőrség szükséges.

A titkos rendőrség nem nekünk való, mert

azt szabadságra vágyó s jelenleg is felelős kormányzat alatt élő nemzetünk el nem tűrhetné.

Az országos katonai rendőrség szinte nem nekünk való, és pedig azért:

a) mert kaszárnyáival keserű emlékeket s e miatt gyűlöletet idézne elő;

b) mert népünk annyira gyűlöli a teketóriákat, hogy besoroztatásakor is szivesebben rögtön elmenne a háboruba, hogysesem az évekig tartó békében a reglama szerinti felkelés, lefokvés, mosdás, törölközés, suvixolás stb effélék által magát injuriáztassa.

d) mert meggyőződve vagyok, hogy a gyűlölt kaszárnyás életre önkéntesen csak kevés más pályán is megélni tudó oly egyén adná magát, ki rendőrnek csak oly alkalmas is volna, mint a mai közönséges pandur.

Egy író, a mai pandurságot nem régiben vadon termett fákhöz hasonlította.

Nem tartom sértésnek e hasonlatot, sőt elösmerve annak igazságát, folytatom azt:

Az okos kertészt a kertjében magába nőtt vad fákat nem dobja ki, hanem beoltván azokat, belőlük izletes gyümölcsöt termő, hasznos és tartós fákat növel.

Ha egy kertész így cselekszik a kertjében talált vad fákkal, akkor bizonyára hiszem, hogy kormányunk és honatyáink is nagyon megvizsgáladják ezen a késő maradékra nézve is kiható s az ország jövőjére nem kevés befolyással

lehető vad fákhhoz hasonlított rendőrség ügyét; és azon mindenesetre javítandók, csak akkor dobják el az ős nevezetet és szerkezetet, ha amazt népszerűtlennek, ezt pedig kijavíthatlannak találják.

Mindenütt nehéz nálunk sem legkönnyebb a rendőrség szervezésének kérdése. Nehéz dolog e kérdés nálunk azért, mert ezen a társadalom érdekét védő ügy tovább fejlesztésével ugy a kormány, mint az irodalom terén egész 1850-ig keveset törődtünk, 1850-ben pedig a rendőrség által nem annyira a magánégyének biztonsága, mint inkább más politikai kérdés megoldása lett volna megkísérelve — Ilyen mellék érdekek ma nincsenek, érdekünk egyedül a társadalom és az azt alkotó egyének védelme; miért is igénytelen nézetemet végre is abban körvonalozom, hogy a rendőrséget mindenütt, tehát nálunk is, a viszonyok, ősi szokások és a nép jelleméhez legczélszerűbb alkalmazni, azaz legczélszerűbb, ha az üldözöttekhez hasonló életmódu, hideget, meleget, éhséget, szomjuságot, nélkülözést tűrni tudó, kitartó, üldözöttekhez hasonló szenvedélytől ragadtató egyénekből szerveztessék, — milyen nálunk csak a pandur lehet.

* * *

Kedves Csepy bajtársam! Cikkem elejét önnel beszélve kezdtem meg, mert ön volt köztünk első, ki elhanyagolt szervezés nélküli rendőrsé-

günk ügyében tüzetesen és országosan felszóllalt. Nem vagyok ez ügyben önnel egy véleményben, de nem lehetek egy véleményen S. Gy. bajtársunkkal sem; azonban e per örökké nem tarthat s hogy ne is tartson, ime nyiltan bevallom, hogy birják önök nagyra becsülésemet, mert czélunk egy és ugyanaz, t. i. közbiztonságunk javítása, melynek elérésére különböző utakat tüztünk magunk elé.

Előadták önök is e tárgy körüli nézeteiket, a fentebbi sorokban én is világ elébe tártam a magamét.

Melyikünk indult jó vagy jobb uton, azt mi magunk csak a czikkem elején felemlített mesebeli cigány nő szerint ítélhetnénk meg; ugyan ezért, minthogy ügyünk nem magán ügy, hanem a nemzeté, bizzuk ügyünket a kérlelhetlen bíró, a nagy közönség, a nemzet bírálóira, mely igénytelen személyükre való tekintet nélkül kifogja mondani, kinek van köztünk igaza, vagy is hogy

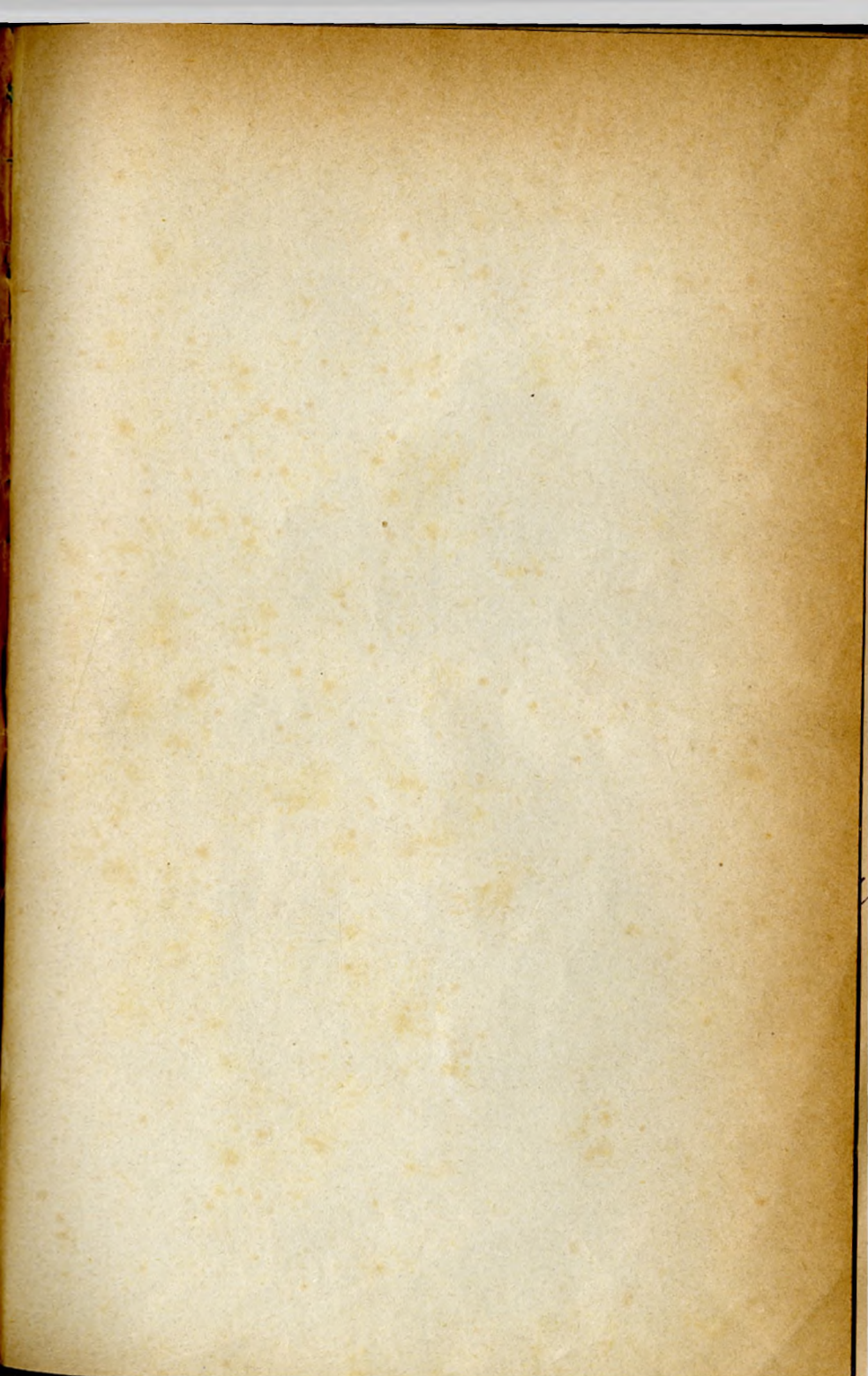
Zsandár kell-e vagy pandur ?

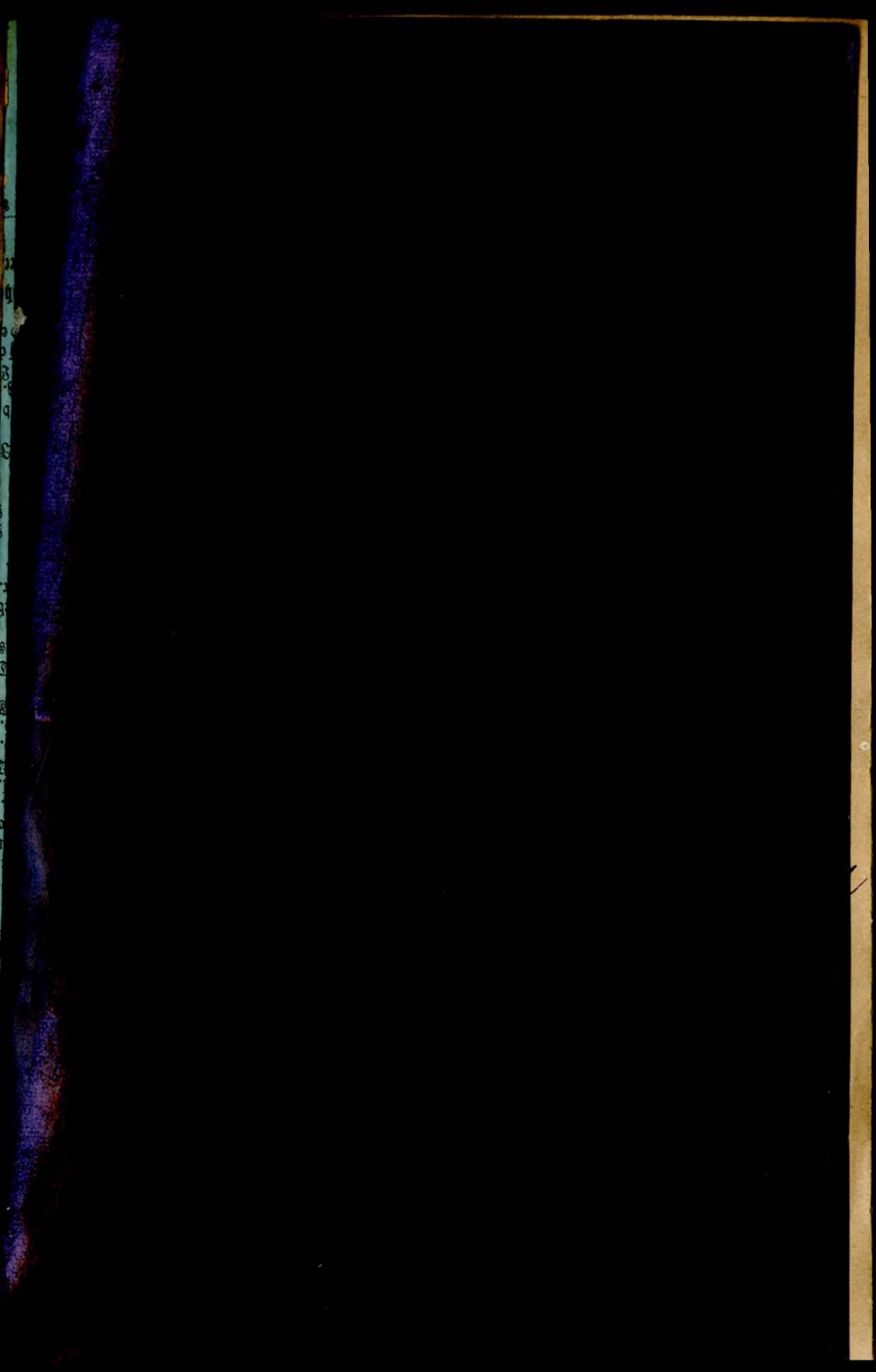
TARTALOM.

	Lap.
Előszó	3
I. Miért nem tetszik nekem a rendőrségnek országos-katonai lábra leendő változtatása?	5
II. Miért nem czélszerű a polgári, de titkos rendőrséggel ve- gyített rendőrség?	24
III. A pandurságról, mint ősi intézményről	33
IV. Melyek azon akadályok, melyek a jelenlegi rendőrség mű- ködését zsidbasztják, s ugyanazért a közbiztonság hanyat- lását előidézték?	41
V. Hogyan lehetne a mai pandurságot az eddig ajánlt tervek- hez képest olcsón és hasznosan átalakítani?	89

TALIT A B O M

1. Talit a b o m, a word of power, is used in the
2. Talit a b o m, a word of power, is used in the
3. Talit a b o m, a word of power, is used in the
4. Talit a b o m, a word of power, is used in the
5. Talit a b o m, a word of power, is used in the
6. Talit a b o m, a word of power, is used in the
7. Talit a b o m, a word of power, is used in the
8. Talit a b o m, a word of power, is used in the

MAYERADOLF
PÁPÁN
KÖNYVKÖTŐ ÉSKÖNYVÁRUS

